

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Európa Tanács/Emberi Jogok Európai Bírósága, 2013. Jelen fordítás nem köti a Bíróságot. További információért lásd a teljes szerzői jogi tájékoztatást a dokumentum végén.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

NAGYKAMARA

CATAN ÉS TÁRSAI v. MOLDOVA ÉS OROSZORSZÁG ÜGY

(Kérelem sz: 43370/04, 8252/05 és 18454/06)

ÍTÉLET

STRASBOURG

2012. október 19.

Ez az ítélet jogerős, de szerkesztői módosításokra sor kerülhet.

A Catan és társai v. Moldova and Oroszország ügyben,

Az Emberi Jogok Európai Bírósága, a következő összetételű Nagykamarában ülésvezve:

Nicolas Bratza, *Elnök*,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Lech Garlicki,
Karel Jungwiert,
Anatoly Kovler,
Egbert Myjer,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Mark Villiger,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Ledi Bianku,
Mihai Poalelungi,
Helen Keller, *bírák*,

és Michael O'Boyle, *Hivatalvezető*,

zárt tárgyalást tartva 2012. január 25-én és szeptember 5-én,

meghozza a következő ítéletet, melyet az utóbbi napon fogadtak el:

AZ ELJÁRÁS

1. Az ügy a három, a Moldovai Köztársaság és az Oroszországi Föderáció ellen, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 34. Cikke alapján, egy csoport moldáv állampolgár (a továbbiakban: kérelmezők) által 2004. október 25-én benyújtott kérelmen alapszik (43370/04, 8252/05 és 18454/06).

2. A kérelmezőket, akik közül egy jogsegélyben részesült, Alexandru Postică úr és Ion Manole úr és Ion Manole úr, Chişinăuban praktizáló ügyvédek, és Pdraig Hughes úr és Helen Duffy asszony, az Interights nevű londoni emberi jogi szervezet jogászai képviselték. A Moldovai Köztársaságot annak képviselői, Vladimir Grosu úr és Lilian Apostol úr képviselték, az Oroszországi Föderációt Georgy Matyushkin úr, az Oroszországi Föderációnak az Emberi Jogok Európai Bíróságához delegált megbízottja képviselte.

3. A kérelmezők olyan moldávok, akik Transzdnisztriában éltek a kérelem benyújtásakor és három moldáv nyelvű iskola tanulói voltak, illetve az ő szüleik: (lásd a csatolt függelék), és az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv

2. Cikke, és a 14. Cikkkel együtt olvasott Egyezmény 8. Cikke alapján sérelmezték az iskoláik bezárását és a szeparatista Transzdnisztria hatóságainak őket ért zaklatását.

4. A kérelmeket a Bíróság Negyedik Szekciójára osztották (az Eljárási Szabályzat 52. Szabály § 1). 2010. június 15-én, az elfogadhatóságot és az ügy lényegét érintő meghallgatást követően (54. Szabály § 3) a kérelmeket egyesítette és részben elfogadhatónak nyilvánította a Szekció következő bírákból álló tanácsa: N. Bratza, L. Garlicki, A. Kovler, L. Mijović, D. Björgvinsson, J. Šikuta, M. Poalelungi, és T.L. Early, Szekciótitkár. 2010. December 14-én a tanács lemondott a hatásköréről a Nagykamara javára, ami ellen egyetlen fél sem tiltakozott (az Egyezmény 30. Cikke és a 72. Szabály alapján).

5. A Nagykamara összetételét az Egyezmény 26. Cikkének 4. és 5. bekezdése és az Eljárási Szabályzat 24. Szabálya alapján állapították meg.

6. A kérelmezők és mindkét felelős állam további írásos megállapításokat nyújtott be az ügy érdemét tekintve (59. Szabály 3. bekezdés).

7. A meghallgatásra 2012. január 25-én, a Human Rights Buildingben, Strasbourgban került (59. Szabály § 3).

Megjelentek a Bíróság előtt:

(a) *a Moldovai Köztársaság részéről*

Mr V. GROSU,
Mr L. APOSTOL,

*Képviselő,
Tanácsadó;*

(b) *az Oroszországi Föderáció részéről*

Mr G. MATYUSHKIN,
Ms O. SIROTKINA,
Ms I. KORIEVA,
Ms A. DZUTSEVA,
Mr N. FOMIN,
Ms M. MOLODTSOVA,
Ms V. UTKINA,
Mr A. MAKHNEV,

Képviselő,

Tanácsadók;

(c) *a kérelmezők részéről*

Mr P. HUGHES,
Ms H. DUFFY,
Mr A. POSTICA,
Mr I. MANOLE,
Mr P. POSTICA,

Ügyvéd,

Tanácsadók.

A Bíróság meghallgatta Hughes úr, A. Postica úr, Grosu úr és Matyushkin úr előadásait.

A TÉNYEK

I. AZ ÜGY KÖRÜLMÉNYEI

A. Történelmi háttér

8. Az ország, mely később a Moldovai Köztársaság lett, 1940. augusztus 2-án keletkezett Moldovai Szovjet Szocialista Köztársaság néven Besszarábia egy részéből és a Dnyeszter keleti partján fekvő földcsíkból (lásd továbbá *Tănase v. Moldova* [GC], no. 7/08, §§ 11-17, ECHR 2010-...). Ez a keleti rész, ami ma Transzdnisztriaként ismert, más területekkel együtt, melyek most Ukrajnához tartoznak, 1924 óta a Moldovai Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság része volt. Transzdnisztria lakossága eredetileg főleg ukránokból és moldávokból/románokból állt, de az 1920-as évektől kezdve jelentős volt az ipari munkások, különösen oroszok és ukránok betelepődése a Szovjetunió más területeiről. A Szovjetunió 1989-es népszámlálása szerint Transzdnisztria lakosságát 679,000 főre becsülték, amely etnikailag és nyelvileg 40%-ban moldáv, 28%-ban ukrán, 24%-ban orosz, és 8%-ban egyéb volt.

9. A Moldovai Szovjet Szocialista Köztársaság 1978-as Alkotmánya szerint az országnak két hivatalos nyelve volt: az orosz és a „moldovai” (moldáv/román cirill betűkkel írva).

10. 1989 szeptemberében újra bevezették a latin ábécét Moldáviában az írott moldáv/román nyelvben, ami az első hivatalos nyelv lett.

11. 1990. június 23-án Moldova kihirdette a függetlenségét; 1991. május 23-án Moldovai Köztársaságra változtatta a nevét; 1991. augusztus 27-én a moldáv Parlament elfogadta a Moldovai Köztársaság Függetlenségi Nyilatkozatát, ami területéhez tartozóként utalt Transzdnisztriára.

B. Konfliktus Transzdnisztriában

12. Az 1991 és 1992 közötti fegyveres konfliktust érintő tények és a késő 2003-ig tartó időszak részletesebben kifejtve az *Ilașcu és Társai v. Moldova és Oroszország* [NK], o. 48787/99, §§ 28-183, ECHR 2004-VII ügyben található, itt csak a kulcsmomentumok összegzése olvasható a könnyebb hivatkozás végett. A Bíróság megállapítja, hogy az Orosz állam szerint a fegyveres konfliktust érintő tények nem voltak relevánsak a jelen ügyben felmerülő kérdésekben.

13. 1989-től kezdve egy moldáv függetlenségi ellenálló mozgalom formálódott Transzdnisztriában. 1990. szeptember 2-án transzdnisztriai szeparatisták kikiáltották a “Moldáv Dnyeszter Menti Köztársaságot” (a továbbiakban: MDMK). 1991. augusztus 25-én az “MDMK Legfelsőbb Tanácsa” elfogadta az „MDMK függetlenségi nyilatkozatát”. 1991.

December 1-jén a moldáv hatóságok által illegálisnak minősített “elnökválasztást” tartottak a Dnyeszter Menti Köztársaság tartományaiban és Igor Smirnov úr azt állította, hogy a megválasztották az “MDMK elnökének”.

14. Moldovának függetlensége kikiáltásakor nem volt saját hadserege. A Szovjetunió 14. hadserege, amelynek központja Chişinău-ban volt 1956 óta, moldáv területen maradt, habár 1990-től elkezdtek kivonni a felszerelést és a személyzetet. 1991-ben a 14. hadsereg Moldovában több ezer katonából, gyalogsági alakulatokból, tüzérségből (nevezetesen egy légvédelmi rakéta rendszerből), fegyveres szárazföldi és légi járművekből (ideértve repülőgépeket és harci helikoptereket) állt. Számos lőszerraktára volt, ideértve a colbaşnait Transzdnisztriában, ami az egyik legnagyobb volt Európában.

15. 234. számú, 1991. november 14-én kelt rendeletével Moldova elnöke a moldvai területen állomásozó szovjet fegyveres alakulatok lőszereit, fegyvereit, katonai szállítóeszközeit, katonai bázisait és más tulajdonait a Moldáv Köztársaság tulajdonának nyilvánította. Ez a rendelet nem lépett hatályba Transzdnisztriában.

16. Egy 1991. december 5-én kelt rendeletében Smirnov úr úgy döntött, hogy a “Dnyeszter Menti Moldáv Köztársaság Nemzeti Védelmi és Biztonsági Osztálya” alá helyezi a Transzdnisztriába telepített 14. hadsereget. Smirnov úr kinevezte a 14. hadsereg parancsnokát, Iakovlev Főhadnagyot a “MDMK” “Nemzeti Védelmi és Biztonsági Minisztériumának” élére. 1991 decemberében a moldáv hatóságok letartóztatták Iakovlev Főhadnagyot, és azzal vádolták, hogy fegyverekkel segítette a transzdnisztriai szeparatistákat a 14. hadsereg fegyverraktáraiból. Végül azonban szabadon engedték az Oroszországi Föderáció kormányának közbenjárására.

17. 1991 végén és 1992 elején erőszakos összecsapások törtek ki a transzdnisztriai szeparatista erők és a moldáv biztonsági erők között, több száz ember életét követelve.

18. 1991. december 6-án a nemzetközi közösséghez és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsához benyújtott kérésében a moldáv kormány tiltakozott Grigoriopol, Dubăsari, Slobozia, Tiraspol és Ribniţa, a Dnyeszter bal partján fekvő városok Iakovlev Főhadnagy vezetésével 1991. december 3-ai megszállása ellen. A Szovjetunió hatóságait vádolták, különösen a Védelmi Minisztériumot, hogy támogatták ezeket a cselekményeket. A 14. hadsereg katonáit azzal vádolták, hogy katonai felszerelésekkel látták el a transzdnisztriai szeparatistákat, és katonai osztagokba szervezték őket, amelyek terrorizálták a civil lakosságot.

19. 1991-92-ben néhány katonai alakulat a 14. hadseregből csatlakozott a transzdnisztriai szeparatistákhoz. Az *Ilaşcu* ítéletben a Bíróság úgy döntött, hogy ésszerű kétségeket kizáróan megalapozott, hogy a transzdnisztriai szeparatisták a 14. hadsereg állományának segítségével

képesek voltak felfegyverkezni a Transzdnisztria területén állomásozó 14. hadsereg raktáraiból származó fegyverekkel. Továbbá orosz nemzetiségűek nagy számban érkeztek a régió kívülről, főleg Cossackból Transzniszttriába, hogy a szeparatisták oldalán küzdjenek a moldáv erők ellen. Figyelembe véve a támogatást, amit a 14. hadsereg katonái nyújtottak a szeparatistáknak és a 14. hadsereg raktáraiból származó jelentős fegyver és töltenymennyiséget, amihez a transzdnisztriaiak hozzájutottak, a moldáv hadsereg jelentős hátrányban volt, és ez nem tette lehetővé, hogy visszanyerjék az irányítást Transzdnisztria felett. 1992. április 1-jén Borisz Jelcin, az Oroszországi Föderáció elnöke hivatalosan orosz parancsnokság alá rendelte a 14. hadsereget, ami ezek után a “Moldova Dnyeszter Menti Köztársaságában működő Orosz Hadműveleti Csoport” vagy “OHCs” néven működött tovább. 1992. április 2-án Netkachev tábornok, az OHCs új parancsnoka azt parancsolta a moldovai erőknek, amik bekerítették a szeparatisták városát, Tighinát (Bender), hogy azonnal vonuljanak vissza, különben az orosz hadsereg ellencsapást alkalmaz. Májusban az OHCs támadásokat indított a moldáv csapatok ellen, és kiűzte őket a Dnyeszter bal partján fekvő néhány településről. Júniusban az OHCs hivatalosan is beavatkozott a szeparatisták oldalán, akik vesztesre álltak Tighinában, és együtt kiűzték a moldáv csapatokat.

C. A tűzszünet egyezmény, az 1997-es memorandum és az Isztambuli Megállapodás

20. 1992. július 21-én a Moldovai Köztársaság elnöke, Mircea Snegur úr és Jelcin elnök aláírtak egy megállapodást a fegyveres konfliktus békés megoldásának elveiről a Moldovai Köztársaság Transzdnisztria tartományában (a “tűzszünet egyezmény”).

21. A megállapodás bevezette a biztonsági zóna elvét, amit a “konfliktusban résztvevő felek hadseregeinek” visszavonásával hoznak létre (1. Cikk 2. bekezdés). A megállapodás 2. Cikke szerint egy Közös Ellenőrző Bizottságot (a továbbiakban: KEB) állítottak fel, Moldova, az Oroszországi Föderáció és Transzdnisztria képviselőiből, tighinai központtal. A megállapodás rendelkezett továbbá békefenntartó erők létrehozásáról a tűzszünet és a biztonsági rendelkezések megfigyelésének biztosítására, ami öt orosz, három moldáv és két transzdnisztriai zászlóaljból állt a közös hadparancsnoksági szervezet vezetése alatt, ami a KEB-nek volt alárendelve. A megállapodás 3. Cikke szerint Tighina városa egy biztonsági rendszer felügyelete alatt állt és az igazgatását “az önkormányzat helyi szerveire bízták, szükség esetén az ellenőrző bizottsággal együttműködve”. A KEB feladata a rendfenntartás volt Tighinában a rendőrséggel együtt. A 4. Cikk szigorúan előírta a Moldovai Köztársaságban állomásozó rendőröknek a semlegességet. Az 5. Cikk megtiltotta a szankciókat és a blokádokat, és lefektette a célt, hogy

elmozdítsanak minden akadályt az áruk, a szolgáltatások és az emberek szabad mozgásának útjából. A megállapodásba foglalt rendelkezéseket “a konfliktus politikai rendezésének nagyon fontos részének” nevezték (7. Cikk).

22. 1994. július 29-én Moldova új Alkotmányt fogadott el. Ez többek között úgy rendelkezett, hogy Moldova semleges, hogy tilos a más országok katonáinak állomásozása a területén, és hogy a Dnyeszter bal partján fekvő területek kaphatnak bizonyos autonómiát. Az Alkotmány 13. Cikke szerint a hivatalos nyelv a moldáv, latin betűkkel írva.

23. 1995-től kezdve a moldáv hatóságok számos alkalommal sérelmezték, hogy a OHCs hadiszemélyzete és a KEB békefenntartó erőinek orosz zászlóalja megsértették a tűzszünet egyezményben lefektetett semlegesség elvét, és többek között hogy a transzdnisztiraiak további hadifelszerelést és segítséget kaptak az OHCs-tól. Az orosz hatóságok határozottan visszautasították ezeket a vádakokat. A KEB moldáv delegációja továbbá azt is állította, hogy a Transzdnisztiraiak új katonai állásokat és vámellenőrző pontokat hoztak létre a biztonsági zónában, megsértve ezzel a tűzszünet egyezményt. A Bíróság az *Ilaşcu* ítéletben megállapította a KEB hivatalos irataiban foglalt bizonyítékok alapján, hogy Transzdnisztria különböző, az orosz békefenntartók irányítása alatt lévő részein, mint Tighina, a transzdnisztirai békefenntartók megszüntették a tűzszünet egyezményt.

24. 1997. május 8-án Moszkvában Moldova elnöke, Petru Lucinschi úr, és Smirnov úr, az “MDMK elnöke” aláírtak egy memorandumot, ami megalapozta a Moldovai Köztársaság és Transzdnisztria közötti viszony normalizálását (“az 1997-es Memorandum”). Az 1997-es Memorandum rendelkezései szerint minden Transzdnisztriát érintő döntést úgy kell meghozni, hogy abban mindkét fél egyetértsen, a hatalmat meg kell osztani és képviselők útján kell gyakorolni, és garanciákkal kell biztosítani a kölcsönösséget. Transzdnisztriának lehetővé kell tenni, hogy részt vegyen a Moldovai Köztársaság külpolitikai igazgatásban a saját, közösen meghatározott érdekeit érintő kérdésekben. A felek vállalták, hogy tárgyalással oldják meg a konfliktusokat, szükség esetén az Oroszországi Föderáció és Ukrajna – akik kezességet vállaltak a megkötött megállapodás teljesítéséért – és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és a Független Államok Szövetsége (FÁK) segítségével. Az 1997-es Memorandumot aláírták a kezességet vállaló államok képviselői is, nevezetesen Jelcin elnök az Oroszországi Föderáció, Leonid Kuchma Ukrajna nevében, és Helveg Petersen az EBESZ elnökeként.

25. Az EBESZ 1999 novemberében tartotta hatodik csúcstalálkozóját Isztambulban. A csúcstalálkozó alatt 54 tagállam írta alá az Európai Biztonsági Chartát és az isztambuli csúcstalálkozó Zárónyilatkozatát, és 30 tagállam, köztük Moldova és Oroszország is aláírta az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló Szerződést (a továbbiakban: CFE-szerződés). Az

elfogadott CFE-szerződés többek között kikötötte, hogy nem állomásozhatnak külföldi katonák moldáv területen moldáv egyetértés nélkül. Oroszország hozzájárulása a visszavonulásához Transzdnisztriából (az "Isztambuli vállalkozások" egyike) a végleges CFE aktushoz csatolt egyik mellékletben szerepel. Továbbá az Isztambuli Csúcs Záróokmánya a 18. bekezdésben többek között rögzítette Oroszország vállalását, hogy 2002 végéig kivonja a katonáit Transzdnisztria területéről:

"19. Felidézve a budapesti és lisszaboni csúcstalálkozó és az oszlói miniszteri találkozó döntéseit, megismétljük a reményünket az orosz katonák Moldovából történő mielőbbi, szabályos és teljes kivonása iránt. Ezzel összefüggésben üdvözljük a Moldova Transzdnisztriai területein felhalmozott orosz katonai felszerelés eltávolítása és megsemmisítése terén elért újabb fejleményeket, és a nem szállítható lőszer megsemmisítésének befejeződését.

Üdvözljük az Oroszországi Föderáció elkötelezettségét, hogy befejezi az orosz erők kivonását Moldova területéről 2002 végéig. Szintén üdvözljük a Moldovai Köztársaság és az EBESZ hajlandóságát, hogy elősegítsék ezt a folyamatot a saját lehetőségeikhez mérten, a kitűzött határidőig.

Megismétljük, hogy a nemzetközi felderítőosztag készen áll arra, hogy haladéktalanul feltérképezze az orosz lőszer és fegyverek eltávolítását és megsemmisítését. Arra fogjuk utasítani az Állandó Tanácsot, hogy fontolja meg a moldovai EBESZ Misszió mandátumának meghosszabbítását a visszavonulás és a megsemmisítés folyamatának biztosítása érdekében, a folyamat átláthatósága és visszavonulás és megsemmisítés előmozdítására felajánlott pénzügyi és technikai segítség koordinálása tekintetében. Továbbá egyetértünk egy, az önkéntes nemzetközi pénzügyi segítséget lehetővé tévő alap EBESZ általi kezelésének megfontolásában."

2002-ben a lisszaboni EBESZ Miniszteri Konferencián Oroszország határidejét egy évvel meghosszabbították a katonák kivonására 2003 decemberéig.

26. Oroszország nem tett eleget az EBESZ isztambuli csúcstalálkozóján és a lisszaboni miniszteri konferencián tett ígéreteinek, és katonailag nem vonult vissza Transzdnisztriából 2003 vége előtt. 2003 decemberében nem született közös álláspont Transzdnisztria kérdésében az EBESZ Miniszteri Tanácsában, és a közzétett állásfoglalás azt rögzítette, hogy:

"A legtöbb miniszter észlelte az Oroszországi Föderáció erőfeszítéseit, amit az 1999-es isztambuli EBESZ csúcson tett vállalkozások teljesítéséért végeztek annak érdekében, hogy befejezzék az orosz erők kivonását Moldova területéről. Megjegyezték, hogy konkrét fejlemények történtek 2003-ban az Oroszországi Föderáció lőszerei és egyéb katonai felszereléseinek visszavonásában/megsemmisítésében. Értékelték minden résztvevő EBESZ tagállam erőfeszítéseit, akik hozzájárultak az Önkéntes Alaphoz, melyet ezeknek az erőfeszítéseknek a támogatására hoztak létre. Azonban mély aggodalommal töltötte el őket, hogy az orosz erők kivonása nem fog megvalósulni 2003. december 31-ig. Hangsúlyozták ennek a vállalkozásnak a további késlekedés nélküli teljesítését."

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) tagállamai visszautasították az elfogadott CFE-szerződés ratifikálását, amíg Oroszország nem teljesítette az Isztambuli Vállalkozásokat.

D. A “Kozak Memorandum”

27. 2001-ben a Kommunista Párt sikeresen szerepelt a választásokon és kormánypárt lett Moldovában. Moldova új elnöke, Vladimir Voronin úr közvetlen tárgyalásokba kezdett Oroszországgal Transzdnisztria jövőjéről. 2003 novemberében az orosz kormány egy megállapodás-tervezetet terjesztett elő, “Memorandum az egyesült állam szerkezetének alapelveiről” (amire “Kozak Memorandumként” hivatkoztak készítője, Dimitry Kozak orosz politikus után). A Kozak Memorandum egy új, föderális államszerkezetet javasolt Moldovának, melyben az MDMK szervei valódi függetlenséget élveznének és képvisellel rendelkezének az új “szövetségi törvényhozásban”. Ezen Kozak Memorandum átmeneti rendelkezéseket tartalmazott, melyek szerint 2015-ig az újonnan megválasztott törvényhozó hatalom második kamarája, amely négy gagauziai, kilenc Transzdnisztriai és 13, a szövetségi törvényhozás első kamarájából származó képviselőből áll, háromnegyedes többséggel erősítené meg a szövetségi állam sarkalatos törvényeit. Ez hatékony vétót biztosított volna a MDMK képviselőinek a második kamarában a Moldova egészét érintő jogszabályokkal szemben 2015-ig. 2003. november 25-én, az előzetes nyilatkozatai ellenére, hogy hajlandó elfogadni ezeket a javaslatokat, Voronin elnök úgy döntött, hogy nem írja alá a Kozak Memorandumot.

E. Szigorított határ- és vámellenőrzések

28. 2005 decemberében egy Európai Unió Határsegítő Missziót hoztak létre, hogy segítse az Ukrajna és Moldova közötti illegális kereskedelem elleni küzdelmet. 2006 márciusában Ukrajna és Moldova megkezdte annak a vámmegállapodásnak a végrehajtását, mely szerint a határokon átnyúló kereskedelmet folytató transzdnisztriai vállalatoknak Chişinăuban kell regisztrálniuk, hogy a Világkereskedelmi Szervezet protokolljainak megfelelő származási országot igazoló dokumentumhoz jussanak. Ukrajna vállalta, hogy nem enged át a határain olyan árut, ami nem rendelkezik ilyen export dokumentumokkal.

29. Valószínűleg erre válaszul a transzdnisztriai képviselők visszautasították az 5+2-es tárgyalások folytatását. Továbbá 2005 februárjában és márciusában “válaszul a moldáv kormány cselekményeire, melyekkel Transzdnisztria helyzetének rontását célozták” az orosz Duma határozatot fogadott el, melyben arra kérte az orosz kormányt, hogy behozatali tilalmat rendeljen el a moldáv alkohol- és dohánytermékekre; hogy nemzetközi díjszabással exportáljon energiát Moldovába (kivéve Transzdnisztriát); és hogy tegye vízumkötelessé az oroszországi látogatást a moldávoknak, kivéve a Transzdnisztriai lakosokat.

30. 2005 áprilisában az orosz hatóságok megtiltották a hústermékek, a zöldségek és a gyümölcsök behozatalát Moldovából, azzal az indokkal,

hogy az orosz higiéniai előírásoknak nem felelt meg ezen termékek előállítása. 2006 márciusa és 2007 szeptembere között tiltott volt a moldáv borok behozatala. A Nemzetközi Valutaalap megállapította, hogy ezek az intézkedések összesen 2-3%-os csökkenést okoztak Moldova gazdasági növekedésében 2006-2007-ben.

31. 2005 januárjában Viktor Juschenkot választották Ukrajna elnökévé. 2005 májusában az ukrán kormány új javaslattal állt elő a transzdnisztriai konfliktus megoldására, "Demokratizálódással a megoldás felé" címmel (összefoglalóját lásd az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének jelentésében, a 64. pontban lent). 2005 júliusában az ukrán tervet idézve a moldáv Országgyűlés elfogadta a "Transzdnisztria speciális jogi státusának alapelveiről szóló" törvényt. A hivatalos tárgyalások 2005 októberében folytatódtak az Európai Unió (EU) és az Amerikai Egyesült Államok, mint megfigyelők részvételével (5+2 tárgyalások néven).

F. Orosz hadifelszerelés és személyzet Transzdnisztriában

32. 1998. március 20-án Viktor Chernomyrdin, az Oroszországi Föderáció miniszterelnöke és Smirnov úr, a "MDMK elnöke" aláírtak egy megállapodást az OHCs katonai eszközeiről. A megállapodáshoz csatolt menetrend szerint bizonyos készletek visszavonása és leszerelése, amit felrobbantással vagy egyéb mechanikai módon kell megvalósítani, 2001. december 31-ig be kell, hogy fejeződjön. A lőszerfelesleg és egyéb orosz katonai felszerelések és a békefenntartókhoz nem tartozó személyzet visszavonását (elszállítás és leszerelés) legkésőbb 2002. december 31-ig tervezték. Számos vonatkománynyi katonai felszerelés hagyta el Transzdnisztriát 1999 és 2002 között.

33. 2002 októberében az Oroszországi Föderáció és a "MDMK" újabb megállapodást írtak alá az orosz erők visszavonásáról. E megállapodás szerint a Transzdnisztriában állomásozó orosz erők visszavonásáért cserébe az "MDMK" tartozását, amivel az Oroszországi föderációból behozott gázért állt fenn, százmillió amerikai dollárral (USD) csökkentették, és Transzdnisztria megkapta az orosz hadseregtől a felszerelésének egy részét, hogy azt civil használatba helyezték.

34. Egy EBESZ sajtóközlemény szerint 29 hídépítő felszerelést és tábori konyhát szállító vasúti kocsit szállítottak el Colbaşnából az orosz hatóságok 2002. december 24-én. Ugyanez a sajtóközlemény idézte Boris Sergeyev tábornok, az OHCs parancsnokának kijelentését, miszerint a legutóbbi kivonások egy olyan, a transzdnisztriaiakkal kötött egyezség eredményei, mely szerint az "MDMK" megkapja a kivont nem katonai felszerelések és készletek felét. Sergeyev tábornok példaként említette 77 teherautó 2003. december 16-i kivonását, amit 77 orosz katonai teherautó átadása követett a transzdnisztriaiaknak.

35. Az *Ilaşcu* ügyben a Bíróság tudomására jutott bizonyítékok szerint 2003-ban legalább 200 000 tonna orosz fegyver és lőszer maradt Transzdnisztriában, főleg Colbaşnaban, 106 harci tankkal, 42 harckocsival, 109 fegyveres utasszállítóval, 54 fegyveres felderítőjárművel, 123 ágyúval és aknavetővel, 206 tankellenes fegyverrel, 226 légvédelmi fegyverrel, kilenc helikopterrel és 1648 különböző típusú járművel együtt (lásd az *Ilaşcu* ítéletet, fentebb idézve, § 131). 2003-ban az EBESZ megvizsgálta és igazolta 11 vonatnyi orosz hadifelszerelés és 31 vonatnyi, több mint 15 000 tonna lőszer kivonását Transzdnisztriából. Mindazonáltal a következő évben, 2004-ben az EBESZ csupán egy, nagyjából 1000 tonnányi lőszert szállító vonat kivonását jelentette.

36. 2004 óta nem került sor igazoltan orosz fegyver vagy felszerelés kivonására Transzdnisztriából. A Bíróság az *Ilaşcu* ügyben úgy találta, hogy 2004 végén nagyjából 21,000 tonna lőszer maradt ott, 40,000 kézi- és könnyűfegyverrel, és tíz vonatrakománynyi különfél katonai felszereléssel együtt. 2006 novemberében egy EBESZ delegáció hozzáférhetett a fegyverraktárakhoz, és több mint 21,000 tonna, továbbra is azokban tárolt lőszerről számolt be (lásd 68. pont lent). Az OHCs parancsnokának 2005 májusában tett jelentése szerint további 40,000 kézi- és könnyűfegyvert pusztítottak el, de nem tette lehetővé független megfigyelők hozzáférését, hogy azok is igazolhassák ezeket az állításokat. Jelen üggyhöz fűzött beadványában az orosz Kormány előadta, hogy a legtöbb fegyvert, lőszert és katonai tulajdont kivonták 1991 és 2003 között, és a raktárakban csak taposóaknák, kézigránátok, aknák és kézifegyverek lőszerei maradtak.

37. Jelen ügy felei egyetértettek abban, hogy körülbelül 1000, a lőszerraktárakat őrző orosz katona állomásozott Transzdnisztriában. A felek egyetértettek továbbá abban is, hogy körülbelül 1125 orosz katona állomásozott a Biztonsági Zónában a nemzetközileg jóváhagyott békefenntartó erő részeként. A Biztonsági Zóna 225 km hosszú és 12-20 km széles volt.

G. Állítólagos, az “MDMK”-nak nyújtott orosz gazdasági és politikai támogatás

38. A Bíróság ismét megjegyzi, hogy az orosz Kormány állítása szerint az iskolai krízist megelőző transzdnisztriai események nem relevánsak jelen ügy kérdéseiben.

39. Az *Ilaşcu* ügyben a Bíróság vitatottnak ítélte a fegyvergyártást, ami a transzdnisztriai gazdaság egyik pillére volt, és amit közvetlenül támogattak egyes orosz cégek, mint a Rosvoorouzhenie (Росвооружение) vagy az Elektrommash vállalatok. Az Iterra orosz cég a moldáv hatóságok tiltakozása ellenére megvásárolta a Transzdnisztria legnagyobb cégét, a Râlniţa tervezővállalatot. Továbbá az orosz hadsereg jelentős munkaadónak és fogyasztónak számított Transzdnisztriában.

40. Jelen ügy felei szerint Oroszország volt felelős az "MDMK" exportjának 18, importjának 43.7%-áért, ami főleg energia volt. Az "MDMK" kevesebb, mint az elfogyasztott gáz 5%-ért fizetett. 2011-ben például Transzdnisztria 505 millió USD értékű gázt fogyasztott, de annak csak 4%-át fizette ki (20 millió USD). Az orosz Kormány azzal magyarázta ezt, hogy mivel az "MDMK"-t nem ismerték el a nemzetközi jog szerint önálló jogi személynek, ezért nem is lehetett saját tartozása, és Oroszország nem épített ki külön gázvezetéseket Moldovába és Transzdnisztriába. Így a Transzdnisztriának jutott gáz árát Moldovának számlázták ki. A térség gázellátását az orosz Gazprom állami cég és a hozzá közös Moldovagaz vállalaton keresztül szervezték, aminek tulajdona megosztott Moldova és az "MDMK" között. A Moldovagaz adóssága Oroszország felé meghaladta az 1.8 millió USD-t, amiből 1.5 millió a Transzdnisztriában elfogyasztott gázhoz kapcsolódott. A Gazprom nem tudta megtagadni a gázszállítást ebbe a régióba, ugyanis szüksége volt a Moldován áthaladó gázvezetésekre a balkáni államok ellátásához.

41. A kérelmezők azt állították továbbá, hogy Oroszország közvetlen humanitárius segítséget nyújtott Transzdnisztriának, főleg az öregségi nyugdíjakhoz való hozzájárulásokkal. A kérelmezők azt állították, hogy hivatalos orosz források szerint 2007 és 2010 között Transzdnisztriának nyújtott pénzügyi támogatás teljes összege 55 millió USD volt. A moldáv Kormány előadása szerint 2011-ben az "MDMK" összesen 20.64 millió USD támogatást kapott Oroszországtól. Az orosz Kormány előadta, hogy a régióban élő orosz állampolgároknak nyújtott humanitárius támogatások, mint például a nyugdíjak kifizetése vagy az ellátás segítése iskolákban, börtönökben és kórházakban teljesen átlátható és összehasonlítható volt az Európai Unió nyújtotta segítséggel. A Transzdnisztriában élőkhez hasonlóan Oroszország Moldova más részein élőknek is nyújtott segítséget.

42. A kérelmezők azt állították továbbá, hogy 120,000 Transzdnisztriában élő személy kapott orosz állampolgárságot. Ezek közé tartozott az "MDMK" sok vezetője is. A Bíróság úgy ítéli meg, hogy ezt az "MDMK Kormánya" által 2004 végzett népszámlás függvényében kell értelmezni, ami alapján az ellenőrzésük alatt lévő területen 555,347 ember élt, melynek hozzávetőlegesen 32%-a a moldáv közösségből származott, 30%-a orosz és 29%-a ukrán volt, néhány más, kisebb nemzeti és etnikai csoport mellett.

H. Az iskolai válság és a kérelmezők ügyét érintő tények

43. Az "MDMK" "Alkotmányának" 12. Cikke szerint az "MDMK" hivatalos nyelvei a "moldovai", az orosz és az ukrán. Az "MDMK nyelvtörvényének" 6. Cikke, amit 1992. szeptember 8-án fogadtak el, úgy rendelkezik, hogy a "moldávot" minden esetben cirill betűkkel kell írni. E "törvény" előírja továbbá, hogy a latin ábécé használata szabálysértés

valósíthat meg az “MDMK Szabállysértési Kódexének” 200-3 Cikke szerint, amit 2002. július 19-én fogadtak el, és így rendelkezik:

“Az MDMK területén használandó nyelvekről szóló törvény be nem tartása egy közhivatalt viselő, a végrehajtásban vagy az államigazgatásban, az MDMK területén működő közhasznú egyesületeknél, más szervezeteknél – tekintet nélkül a jogi státuszukra és tulajdonosukra – és szerveknél dolgozó személy által, bírságot von maga után, ami 50 (ötven) minimálbérig terjedhet.”

44. 1994. augusztus 18-án az “MDMK” hatóságai megtiltották a latin írást az iskolákban. Egy 1999. május 21-i döntés szerint az “MDMK”-ban minden “idegen államhoz” tartozó iskolát, ami a “területén” működik, regisztrálni kell az “MDMK” hatóságainál, aminek hiányában azokat nem ismerik el, és elvesztik a jogaikat.

45. 2004. július 14-én az “MDMK” hatóságai megkezdték a latin írást használó iskolák bezárását. Az elfogadhatóságról szóló döntés megszületésének idejére csupán hat, moldáv/román nyelvet és latin írást használó iskola maradt Transzdnisztriában.

1. Catan és társai (43370/04 számú kérelem)

46. A kérelmezők 18 gyermek, akik a Rîbniţai Evrica iskolában tanultak a szóban forgó időszakban, és 13 szülő (lásd az ítélethez csatolt függelék).

47. 1997-től az Evrica iskola egy Gagarin úti épületet használt, ami moldáv támogatással épült. Az iskolát a Moldáv Oktatási Minisztérium regisztrálta, az intézmény a latin írást és a Minisztérium által jóváhagyott tanrendet használata.

48. Az “MDMK” 1999. május 21-i “döntését” követően (lásd 44. pont fent), az Evrika iskola nem regisztrált, mivel a regisztráció feltétele a cirill írás és az “MDMK” által jóváhagyott tanrend lett volna. 2004. február 26-án az iskola által használt épületet az “MDMK” hatóságai átadták a “Rîbniţai Oktatási Hivatalnak”. 2004 júliusában, számos “MDMK”-beli latin írást használó iskola bezárását követően az Evrika iskola diákjai, szülői és tanárai magukra vállalták az iskola éjjel-nappali őrzését. 2004. július 29-én a Transzdnisztriai rendőrség lerohanta az iskolát és kiszorította az ott tartózkodó nőket és gyerekeket. A következő napokban a helyi rendőrség és a “Rîbniţai Oktatási Hivatal” tisztségviselői meglátogatták az iskolába beíratott gyermekek szüleit és arra kérték őket, hogy írássák át a gyermekeiket az “MDMK”-ban regisztrált iskolákba. A szülőknek állítólag azt mondták, hogy ha nem így tesznek, elbocsátják őket az állásaikból és a szülői felügyeleti joguktól is megfosztják őket. A nyomás hatására sok szülő átíratotta a gyermekét másik iskolába.

49. 2004. szeptember 29-én, az EBESZ Misszió moldovai beavatkozását követően az iskola regisztrálhatott a “Tiraspoli Regisztrációs Tanácsnál”, mint külföldi magán-oktatási intézmény, de nem folytathatta a tevékenységét épület hiányában. 2004. október 2-án az “MDMK” lehetővé tette az iskolának, hogy egy másik épületben nyisson újra, ami korábban

óvodaként működött. Az épületet az "MDMK"-tól bérelték és a moldáv Kormány fizette a rendbehozatalát. Az iskola ismételt kérését, hogy tegyék lehetővé, hogy visszatérhessenek a Gagarin utcai épületbe, ami nagyobb és megfelelőbb számukra, visszautasították azon az alapon, hogy azt már egy másik iskola használta. A kérelmezők azt állítják, hogy a bérelt épület nem megfelelő középiskolának, mivel a világítás, a folyosók és az osztálytermek nem teljesen készek, és nincsenek laborok és sportlétesítmények. Az iskolát a Moldáv Oktatási Minisztérium igazgatja, fizeti a tanárok bérét, és biztosítja az oktatási segédanyagokat. Az iskola latin ábécét és moldáv tananyagot használ.

50. A kérelmezők számos petíciót és panaszt nyújtottak be az Oroszországi Föderáció hatóságainak. Az Oroszországi Föderáció Külügyminisztériuma egy általános közleménnyel válaszolt a Transzdnisztriai moldáv/román nyelvű iskolák körülötti konfliktus eszkalálódásáról. Azt állítva, hogy a probléma alapja a Moldova és az "MDMK" közötti konfliktus volt, az orosz Külügyminisztérium arra hívta fel Moldova és az "MDMK" figyelmét, hogy a konfliktus erőszakos megoldása veszélyezteti a térség biztonságát, és arra bízta őket, hogy különböző tárgyalási módokat alkalmazzanak a konfliktus megoldására. A kérelmezők a moldáv hatóságoknál is panaszt tettek a helyzetük miatt.

51. Az iskola szisztematikus vandál cselekmények, például ablakbetörés célpontjává vált. A kérelmezők azt állítják, ez a kampány 2004-ben kezdődött, míg a moldáv Kormány szerint 2007 őszén. 2008. április 10-én a moldáv Reintegrációs Minisztérium arra kérte az Európa Tanács Főtitkárának Különleges Megbízottját, hogy avatkozzon be, és próbáljon véget vetni a támadásoknak. A kérelmezők azt is állítják, hogy a gyermekeket megfélemlítette a helyi orosz anyanyelvű lakosság, és hogy nem mertek moldávul beszélni az iskolán kívül.

52. 2008. július 16-án a moldáv Reintegrációs Minisztérium az EBESZ Moldovai Missziójának segítségét kérte tanítási- és építőanyagok és a tanárok fizetésére szánt pénz átszállítására az "MDMK" "határán".

53. A 2002-2003-as tanévben 683 tanulója volt az iskolának. A 2008-2009-es tanévre ez a szám 345-re esett vissza.

2. Caldare és Társai (8252/05 számú kérelem)

54. A kérelmezők 26 gyermek, akik a tighina-bender-i Alexandru cel Bun iskolában tanultak a szóban forgó időszakban, és 17 szülő (lásd a függelék). Az iskola egy, a Kosmodemianskaia utcában lévő, moldáv állami forrásokból épített épületben működött, amit az iskola a moldáv hatóságoktól bérelt. Az iskolát a Moldáv Oktatási Minisztérium regisztrálta, ezért latin írást és az Oktatási Minisztérium által jóváhagyott tananyagot használt.

55. 2004. június 4-én az "MDMK" "Oktatási Minisztériuma" figyelmeztette az iskolát, hogy ha nem regisztrál náluk, bezáratják és

fegyelmi intézkedéseket tesznek az igazgató ellen. 2004. július 18-án az iskolát lekapcsolták az elektromos- és a vízhálózatról, és 2004. július 19-én az iskola titkárát arról tájékoztatták, hogy nem használhatják tovább a Kosmodemianskaia utcai épületet. Azonban a tanárok, diákok és szülők elfoglalták az épületet és nem hagyták el azt. A transzdnisztriai rendőrség sikertelenül próbálta visszafoglalni az épületet, végül pedig körülvette azt. A rendőrség 2004. július 28-án vonult vissza. 2004. szeptember 20-án, számos nemzetközi megfigyelővel, például az Európa Tanács képviselőivel folytatott tárgyalást követően az iskolát visszakapcsolták a víz- és elektromos hálózatra.

56. Az "MDMK" rezsím lehetővé tette, hogy az iskola 2004 szeptemberében újranyíljon, de új, az "MDMK" hatóságaitól bérelt épületben. Az iskola jelenleg három épületet használ, a város különböző kerületeiben. A főépületnek nincs ebédlője, természettudományi és sport létesítménye, és nem érhető el tömegközlekedéssel. A moldáv Kormány egy busszal és számítógépekkel szerelte fel az iskolát. Fizette továbbá az egyik épület mosdóinak felújítását.

57. A kérelmezők számos petíciót és panaszt nyújtottak az orosz és moldáv hatóságoknak.

58. 2002-2003-ban 1751 tanulója volt az iskolának, míg 2008-2009-ben 901.

3. Cercavshi és társai (18454/06 számú kérelem)

59. A kérelmezők 46 gyermek, akik a Ștefan cel Mare iskolában tanultak Grigoriopolban a szóban forgó időszakban, és 50 szülő (lásd a csatolt függelék).

60. 1996-ban a szülők és a gyermekek kérésére az iskola, ami cirill ábécés tanrendet használt, számos petíciót nyújtott be az "MDMK" rezsímnek, melyekben azt kérték, hogy a latin írást használhassák. Ennek eredményeként 1996 és 2002 között az "MDMK" rezsím ellenséges sajtókampányt, a biztonsági erők zaklatását és fenyegetést is magában foglaló kampányt szervezett. Ezek az intézkedések 2002. augusztus 22-én érték a csúcra, amikor a transzdnisztriai rendőrség megrohamozta az iskolát, és kizsorította a tanárokat, a diákokat és az ott tartózkodó szüleiket. 2002. augusztus 28-án letartóztatták, majd pedig 15 nap szabálysértési elzárásra ítélték a Diákönkormányzat elnökét. Ezeket az incidenseket követően 300 diák hagyta el az iskolát.

61. Szembesülve azzal, hogy az "MDMK" rezsím elfoglalta az épületet, a Moldáv Oktatási Minisztérium úgy döntött, hogy az iskolát ideiglenesen egy dorotcai épületbe helyezik át, egy Grigorioltól 20 km-re fekvő településre, ami moldáv fennhatóság alatt állt. A tanárokat és diákokat minden nap buszok szállították Dorotcaiába, amiket a moldáv Kormány biztosított. Az "MDMK" tisztviselői rendszeresen átkutatták a táskáikat és

ellenőrizték a személyazonosságukat, és állítólag olyan zaklatás is érte őket, mint leköpés és szóbeli sértések.

62. Az iskola képviselői számos petíciót és panaszt nyújtottak be a helyzetről az EBESZ-hez, az ENSZ-hez és az orosz és moldáv hatóságokhoz. Az orosz hatóságok válaszukban arra bíztatták Moldovát és az "MDMK"-t, hogy különböző tárgyalási módszerekkel próbálják megoldani a konfliktust. A moldáv hatóságok arról tájékoztatták a kérelmezőket, hogy nem tudnak további lépésekkel segíteni.

63. 2000-2001-ben 709 tanulója volt az iskolának, 2008-2009-ben 169.

II. KORMÁNYKÖZI ÉS NEM KORMÁNYZATI SZERVEZETEK JELENTÉSEI

A. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése

64. 2005. szeptember 16-án az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének (ETPK) Európa Tanács Tagállamainak kötelezettségeinek és vállalásainak teljesítését ellenőrző Bizottsága (a továbbiakban: Megfigyelő Bizottság) kiadott egy jelentést "A demokratikus intézmények működése Moldovában" címmel. A Transzdnisztriának szentelt rész így szól:

"31. Jelentős új fejlemények merültek fel az utóbbi hónapokban, melyeket a Közgyűlésnek közelebbről figyelemmel kell kísérnie és a lehető legjobban kell követnie.

32. Intenzív diplomáciai szerződéskötéseket követően Moldova és Ukrajna között, az április 22-i GUAM Csúcson Chisinauban Yushchenko ukrán elnök egy hét pontos kezdeményezést jelentett be a transzdnisztriai helyzet megoldására.

Az új terv fő célja, hogy hosszú távú megoldást érjen el Transzdnisztria demokratizálásával. Ez maga után vonja:

- olyan környezet kialakítását, ami elősegíti a demokrácia, a civil társadalom és a többpártrendszer kialakulását Transzdnisztriában;

- a Transzdnisztriai Legfelsőbb Tanács szabad és demokratikus megválasztása, amit az Európai unió, az EBESZ, az Európa Tanács, Oroszország, az Egyesült Államok és más demokratikus államok, köztük Ukrajna megfigyelése mellett tartanak;

- a jelenlegi békefenntartó művelet átalakítása nemzetközi katonai és civil megfigyelők missziójává az EBESZ égisze alatt, és a régióban jelen lévő ukrán katonai megfigyelők számának növelése;

- egy nemzetközi, ukrán szakértőket is bevonó, a Transzdnisztriai régióban működő katonai és ipari létesítményeket megfigyelő misszió elismerése a Transzdnisztriai hatóságok által;

- egy rövidtávú EBESZ megfigyelő misszió Ukrajnába küldése, amely az áruk és személyek mozgását igazolja az ukrán-moldáv határon keresztül.

33. Az ukrán terv teljes szövegét ismertették a mediátorok, Moldova és Transzdnisztria képviselőinek május 16-17-i találkozóján az ukrain Vibbitsaban,

miután Pyotr Poroshenko, a Biztonsági Tanács ukrán Titkára, és Mark Tkachuk, moldáv elnöki tanácsadó majd egy hónapig “ingázó diplomáciát” folytattak.

34. A reakciók változatosak, de óvatosan bizakodóak voltak.

35. Június 10-én a moldáv Parlament elfogadta a “Deklarációt az ukrán kezdeményezésről a Transzdnisztriai konfliktus megoldásáról”, csakúgy, mint két felhívást a Moldáv Köztársaság Transzdnisztriai régiójának demilitarizációjáról és a demokrácia feltételeinek népszerűsítéséről.

36. A deklaráció üdvözölte Yushchenko elnök kezdeményezését, abban a reményben, hogy az “jelentős tényezővé válhat Moldova területi és polgári egyesülésének elősegítésében”. A Parlament sajnálatát fejezte ki azonban, hogy az ukrán kezdeményezés nem reflektált a megállapodás néhány fontos alapelveire, először is az orosz katonák kivonására; a demilitarizálásra; a régió demokratizálásának alapelveire és feltételeire, és a Transzdnisztriai moldáv-ukrán határ feletti átlátható jogi kontrol megvalósítására. Ebben a tekintetben további erőfeszítésekre kérte a nemzetközi közösséget és Ukrajnát.

37. A Parlament kritizált továbbá számos rendelkezést, melyek “sérthetik a Moldovai Köztársaság szuverenitását”, mint például Transzdnisztria részvétele a Moldovai Köztársaság külpolitikájának alakításában és az úgynevezett békéltető tanács létrehozásának javaslata. A Parlament ragaszkodott a konfliktusnak a moldáv alkotmány keretei között történő megoldásához egy új, demokratikusan megválasztott Transzdnisztriai vezetéssel folytatott párbeszédn keresztül. Tehát számos eltérés van az ukrán kezdeményezés és az azt végrehajtani kívánó moldáv megközelítés között.

38. A Transzdnisztriai konfliktus mediátorai (az EBESZ, Oroszország és Ukrajna) kijelentették, hogy a terv konkrét lépéseket jelent a megállapodás irányába. A legutóbbi találkozásaink során a direkt, folytatódó párbeszéd folytatására hívtak fel a konfliktus megoldásának érdekében.

39. Oroszország álláspontja ennél árnyaltabb. Katonai és gazdasági jelenléte és erős kulturális és nyelvi kötődése miatt Oroszország nyilvánvalóan szeretné fenntartani erős befolyását Transzdnisztriában. A sajtó nemrégiben számolt be az “Oroszország Moldáv Köztársaság-béli befolyásának fenntartásáról szóló akcióterv” létezéséről, melynek részletei titokban maradtak. Oroszország még mindig erősen kötődik az ún. “Kozak Memorandumhoz” 2003-ból, ami egy föderális megoldást kínált Moldovának. Moldova közel állt a terv elfogadásához; az utolsó pillanatban utasította el az aláírását, állítólagos nyugati nyomásra.

40. Az elmúlt hónapokban a feszültség számos jele érezhető volt. Február 18-án például az Oroszországi Föderáció Állami Dumája nagy többséggel fogadott el határozatot, melyben arra kérte az orosz Kormányt, hogy gazdasági és egyéb szankciókat vezessen be Moldova ellen Transzdnisztria kivételével, ha a moldáv hatóságok nem szüntetik meg a “Transzdnisztria elleni gazdasági blokádot.” A szankciók között voltak többek között a moldáv alkohol és dohánytermékek behozatalának tilalma, az orosz gáz világpiaci áron történő szállítása Moldovába, és az Oroszországba utazó moldávok vízumkötelezettsége.

41. A moldáv Parlament által elfogadott mindkét felhívás az Európa Tanács segítségét kérte, és aktív részvételt Transzdnisztria demokratizálásában. Chisinaui látogatásunk során beszélgetőtársaink folyamatosan hangsúlyozták, hogy milyen fontos jelentőséget tulajdonítanak a szervezetünk szakértelmének és tapasztalatának ezen a téren. A moldáv Parlament által elfogadott dokumentumokat hivatalosan a házelnök küldte meg a Megfigyelő Bizottság számára, “megvizsgálásra a Moldova megfigyelési folyamatát érintő együttműködésben” és “elemzésre, kommentálásra és

észrevételezésre, továbbá a Parlamenti Közgyűlés ötleteire számítva, melyek hozzájárulhatnak a Transzdnisztriai régió demokratizálásához, és a konfliktus végleges lezárásához”.

42. Első látásra az Európa Tanácsnak, mint a demokrácia, az emberi jogok és a jogbiztonság területén dolgozó vezető szervezetnek szorosan figyelemmel kell kísérnie a tervet. A Bizottság tehát megbízott minket a feladattal, hogy ellátogassunk Kijevbe, Moszkvába, Bukarestbe és Brüsszelbe, hogy találkozzunk az ukrán terv fő felelőseivel, és hogy megismerjük annak minden részletét. Ezen információk alapján célzott javaslatokkal fogunk élni a Közgyűlés felé, hogy azok alapján az hatásosan vehessen részt a terv végrehajtásában.

43. Számos kérdés marad tisztázatlan az ukrán terv végrehajtásával és a moldáv Parlament által kikötött feltételekkel kapcsolatban. A sikertelen diplomáciai kísérletek ellenére, a tervnek van egy nagy előnye. Kombinálja a diplomácia lépéseket a demokratizálás konkrét intézkedéseivel, nem csak Transzdnisztriában, de Moldovában is, melynek jó példával kell elől járnia. A kezdeményezés jó időben is érkezik, hiszen egybevág a régió demokratizálódási és európai integrációs törekvéseivel.

44. Nem csak a területi integritásában és szuverenitásában megsértett Moldova, de Európa egésze sem engedheti meg egy ilyen “fekete lyuk” létezését a területén. Transzdnisztria a tiltott kereskedelem, főleg a fegyverkereskedelem és a csempészet központja. A politikai életet továbbra is a titkosszolgálat irányítja; az alapvető jogok és szabadságok érvényesülése korlátozott.

45. Ez egyik legnehezebbnek tűnő elemnek a demokratikus transzdnisztriai választások megrendezése tűnik. Ehhez a régiónak szabadon működő politikai pártokra, médiára és civil társadalomra van szüksége. A március 27-i transzdnisztriai helyi választások (mely során falusi, települési, városi és kerületi tanácsokat, és a falusi és települési tanácsok elnökeit választották meg) megmutatták, hogy a valódi, erős ellenzék még hiányzik. Ezeket a választásokat egyébként a 2005 decemberében esedékes Transzdnisztriai Legfelsőbb Tanácsi választások főpróbájának tartották.

46. Vannak azonban érdekes fejlemények, főleg a Evgeny Shevchuk¹ házelnök helyettes vezette Legfelsőbb Tanács tagjaival kapcsolatban. Április 29-én ez a csoport ambiciózus módosító indítványokat terjesztett be az “MDMK” “alkotmányához”, mellyel a “parlament”, az “elnök” és a végrehajtó hatalom egymáshoz való viszonyának újraszabályozását célozták – például bizalmatlansági szavazás jogát adta volna a parlamentnek a “miniszterekkel” és más, az “elnök” által kinevezett tisztviselőkkel szemben, vagy a jogot, hogy ellenőrizhesse a végrehajtó hatalom munkáját és költségeit. Néhány szerényebb változtatást és a helyi önkormányzatokról szóló törvény tervezetét május 18-án fogadták el első olvasatban, amely a raion [kerületi] és városi tanácsok vezetőinek választását a tanácsok titkos szavazatához köthette. Shevchuk úr egy törvényhozási kezdeményezést is támogat, ami a helyi hivatalos “TV PMR”-t közszolgálat csatornává alakítaná.

47. Június 22-én a Legfelsőbb Szovjet azt javasolta Smirnov “elnöknek”, hogy mentse fel Victor Balala “igazságügyi minisztert”. Balala, az “elnök” egyik legszorosabb szövetségese, a közelmúltban úgy döntött, hogy minisztériumának regisztrációs hatáskörét egy kvázi-kereskedelmi “szakértői kamarának” delegálja.

48. Július 22-én két olvasatban elfogadták a Dnyeszter bal partjának lakott területeit (Transzdnisztria) különleges jogi státuszát érintő fő rendelkezésekről szóló törvényt.

¹ A Titkárság megjegyzése: Shevchukot az “MDMK” “elnökévé” választották 2011 decemberében.

A törvény egy autonóm területi egységet hozott létre, ami Moldova elválaszthatatlan része és – az alkotmány és a moldáv törvényhozás felhatalmazása alapján teljes hatáskörben – dönt a hatáskörébe tartozó kérdésekben. A törvény rendelkezései szerint a Dnyeszter bal partján fekvő települések helyi népszavazással dönthetnek a Transzdnisztriához való csatlakozásról vagy elszakadásról a moldáv törvényekkel összhangban.”

65. A jelentés fényében a ETPK határozatot fogadott el, melyben többek között úgy rendelkezett, hogy:

“10. A Közgyűlés üdvözli a tárgyalások újraindulását Ukrajna optimista kezdeményezését követően, mely a transzdnisztriai konfliktus megoldását a demokratizálás előtérbe helyezésével törekedett megoldani. Kifejezi reményét, hogy a jelenlegi öttagú felállás, mely magában foglalja Moldovát, a Transzdnisztriai térséget, Oroszországot, Ukrainát és az EBESZ-t, kiterjesztik, és annak az Európa Tanács is tagja lehet. Hangsúlyozza a moldáv-ukrán határ, a fegyverraktárak és a hadieszköz gyárak termelésének ellenőrzésének szükségességét. A felhalmozott tapasztalataik figyelembe vételével a Közgyűlés reméli, hogy a jelentéstevőit bevonják mindezekbe a folyamatokba.

11. A transzdnisztriai konfliktus bármilyen megoldásának Moldova területi integritásának és szuverenitásának áttörhetetlen elvén kell alapulnia. A jogbiztonsággal összhangban a megoldásnak összhangban kell lennie a köz akaratával, melyet teljesen szabad és demokratikus, nemzetközileg elismert hatóságok szervezte választásokon fejeznek ki a polgárok.”

B. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ)

66. 2004-es éves jelentésében az EBESZ a következőkkel utalt a transzdnisztriai eseményekre:

“...A legbénítóbb fejlemény, hogy július közepén a Transzdnisztriai hatóságok úgy döntöttek, hogy bezáratják a területükön lévő, latin írást használó moldáv iskolákat. Válaszul a moldáv fél felfüggesztette a részvételét az ötoldalú politikai tárgyalásokon.

Az orosz és ukrán társmediátorokkal együtt a Misszió különösen hosszan, július közepétől az ősz egy jelentős részében törekedett az iskolai válság megoldására, és a megoldás megtalálására. A Misszió a két oldal közötti feszültség csökkentésének módjait is kereste a mozgás, a gazdaságok és a vasutak szabadságával kapcsolatban.”

2004-ben az EBESZ arra a következtetésre jutott, hogy:

“Csupán egy, 1000 tonna lőszert szállító vagon hagyta el az Orosz erők Operatív Csoportjának raktárait Transzdnisztriában 2004-ben. Körülbelül 21,000 tonna lőszert kell még eltávolítani, több mint 40,000 kézi- és könnyű fegyverrel és tíz vonatkománynyi különféle katonai felszereléssel együtt. A Misszió folytatta az Oroszországi Föderációnak ehhez a tevékenységhez nyújtott technikai és anyagi segítség koordinálását.”

67. A 2005-ös éves jelentés megállapította, hogy:

“A Misszió a 2004 nyara óta szünetelő politikai tárgyalás újraindítására fókuszálta az erőfeszítéseit. Az orosz, ukrán és EBESZ mediátorok chisinaui és tiraspoli képviselőkkel konzultáltak januárban, májusban és szeptemberben. A májusi megbeszélésen Ukrajna ismertette Victor Yushchenko elnök megoldási javaslatát, Demokratizálással a megoldás felé címmel. Ez a kezdeményezés a Transzdnisztriai régió demokratizálását a regionális törvényhozó szervek megválasztásának nemzetközi levelezésében, a demilitarizálás népszerűsítésében, az átláthatóságban és a megnövekedett bizalomban látja.

Júliusban a moldáv Parlament az ukrán tervre hivatkozva elfogadta a Transzdnisztria jogi státusának alapelveiről szóló törvényt. Szeptemberben odessai konzultációk közben Chisinau és Tiraspol megállapodtak, hogy felkérik az EU-t és az USA-t, hogy megfigyelőként vegyenek részt a tárgyalásokon. 15 hónapnyi szünet után októberben szélesebb körben folytatódottak a hivatalos tárgyalások, amik decemberben folytatódottak a ljubljanai EBESZ Miniszteri Tanács után. December 15-én az ukrán és az orosz elnök, Victor Yushchenko és Vladimir Putyin közös nyilatkozatot adtak ki, melyben üdvözölték a transzdnisztriai konfliktus megoldásáról szóló tárgyalások folytatódását.

Szeptemberben Voronin és Yushchenko elnökök közösen kérték az EBESZ soros elnökét, hogy fontolja meg egy Nemzetközi Felderítő Misszió (NFM) Transzdnisztriába küldését, hogy az felmérje a demokrácia állapotát és a szükséges lépéseket, hogy demokratikus választásokat lehessen a régióban tartani. Ezzel párhuzamosan az EBESZ Misszió technikai konzultációkat vezetett a demokratikus választások alapfeltételeivel kapcsolatban a Transzdnisztriai régióban, a Yushchenko tervben javasoltak szerint. Az októberi tárgyalások során ismét felkérés érkezett a soros EBESZ elnökséghez, hogy folytassák az NFM Transzdnisztriai felállításának lehetőségéről szóló konzultációt.

Orosz és ukrán katonai szakértőkkel együtt az EBESZ Misszió fejlődést ért el egy csoport korábban javasolt bizalom- és biztonságfejlesztő intézkedés terén, melyeket a három mediátor javasolt júliusban. A Misszió végül konzultációba kezdett a csomagról Chisinau és Tiraspol képviselőivel. Az októberi tárgyalások lehetséges fejlődést hoztak az átláthatóság növelésének területén a harcászati adatok közös átadásával, ahogyan ez a csomag javasolta.”

Az orosz katonai kivonulás kérdésével kapcsolatban az EBESZ megállapította, hogy:

“2005-ig nem vontak ki orosz fegyvereket és felszerelést Transzdnisztriából. Nagyjából 20,000 tonna lőszert kell még kivonni. Az Orosz Erők Operatív Csoportjának parancsnoka májusban azt jelentette, hogy még 40,000 kézi- és könnyű fegyverből álló, az orosz erők által Transzdnisztriában raktározott készlettöbbletet semmisítették meg. Az EBESZ-nek nem biztosították a lehetőséget ezen állítások ellenőrzésére.”

68. 2006-ban az EBESZ azt jelentette, hogy:

“A szeptember 17-i “függetlenségi” népszavazás és a december 10-i “elnöki” választások Transzdnisztriában – az EBESZ egyiket sem ismerte el vagy monitorozta – formálták ennek az írásnak a politikai környezetét ...

A megegyezést ösztönzendő, a Misszió 2006 elején dokumentumokat szövegezett, melyek javasolták: a központi és területi hatóságok közötti lehetséges

munkamegosztást; egy megfigyelési mechanizmust a transzdnisztriai katonai-ipari komplexum területén működő gyárakra; egy tervet a katonai információ kicserélésére; és egy megfigyelő misszió létrehozását, ami értékeli a feltételeket és javaslatokat tesz a transzdnisztriai demokratikus választásokkal kapcsolatban. A transzdnisztriai oldal azonban megtagadta a tárgyalások folytatását az új, transzdnisztriai exportra vonatkozó vámszabályok márciusi bevezetését követően, és így nem lehetett eredményt elérni ezeken a területeken sem. A mediátorok (EBESZ, Oroszországi Föderáció és Ukrajna) és a megfigyelők (ez Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok) áprilisi, májusi és novemberi konzultációi, és a mediátorok és megfigyelők minden féllel, külön folytatott októberi konzultációi, melyek célja a patthelyzet feloldása volt, hiábavalók voltak.

Föderáció November 13-án 30 EBESZ delegációvezető és EBESZ Misszió tagok 2004 márciusa óta először jutottak be az Oroszországi Föderáció észak-transzdnisztriai, a moldáv-ukrán határhoz közeli colbaşnai lőszerraktárába. Azonban 2006-ban nem vontak ki lőszert és felszerelést Transzdnisztriából, és több mint 21,000 tonna lőszer maradt raktárakban a régióban ...”

69. A 2007-es éves jelentés megállapította, hogy:

“A Transzdnisztriai megállapodási folyamat mediátorai, az Oroszországi Föderáció, Ukrajna és az EBESZ, és a megfigyelők, az Európai Unió és az Egyesült Államok négyszer találkoztak. A mediátorok és a megfigyelők informálisan egyszer találkoztak a moldáv és a Transzdnisztriai felekkel, októberben. Minden találkozó arra irányult, hogy lehetőséget találjanak a formális megállapodási tárgyalások újraindítására, melyek mindazonáltal nem folytatódtak. ...

A Misszió tanúja volt annak, hogy nem vontak ki orosz lőszert és felszerelést 2007-ben. Az Önkéntes Alap megfelelő forrásokat lenne képes biztosítani a kivonulás befejezéséhez.”

70. 2008-ban az EBESZ megállapította, hogy:

“Vladimir Voronin moldáv elnök és Igor Smimov Transzdnisztriai vezető hét év után először áprilisban találkoztak, melyet egy újabb találkozó követett december 24-én. Az EBESZ, az Oroszországi Föderáció és Ukrajna mediátorai és az Európai Unió és az Egyesült Államok megfigyelői ötször találkoztak. A mediátorok és megfigyelők ötször találkoztak informálisan. Ezek, és a Misszió további ingázó diplomáciai erőfeszítései ellenére az 5+2 felállású formális tárgyalások nem folytatódtak. ...

Nem vontak ki orosz lőszert és felszerelést a Transzdnisztriai régióból 2008-ban. Az Önkéntes Alap megfelelő forrásokat lenne képes biztosítani a kivonulás befejezéséhez.”

C. Nemzetközi nem kormányzati szervezetek

71. 2004. június 17-i, “Moldova: régiós feszültségek Transzdnisztriában (157. Európa jelentés) jelentésében a Nemzetközi Válságcsoporthoz (International Crisis Group, ICG) a következőket állapította meg (kivonat az összefoglalóból):

“Oroszország a saját magát kikiáltó és el nem ismert Moldáv Dnyeszter Menti Köztársaságnak (MDMK) nyújtott támogatása megakadályozta a konfliktus megoldását, és meggátolta Moldova fejlődését abban, hogy jobban integrálódjon az európai politikai és gazdasági struktúrákba. Oroszország legutóbbi és főleg egyoldalú

próbálkozásai, hogy megoldja a transznisztriai konfliktust, szinte hidegháborús gondolkodásmódot tükröztek. Az posztszovjet államok területén folytatott konfliktusmegoldás és békefenntartás során Oroszország és az Európai Unió kapcsolatait és Oroszország és az Egyesült Államok együttműködését érintő megnyugtató retorika ellenére a régi beidegződések makacsnak bizonyulnak. Oroszország továbbra is vonakodik elfogadni az EU-t, az Egyesült Államokat és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetet (EBESZ) aktív szereplőként a konfliktusmegoldásban, mivel Moszkvában sokan máig kizárólagosan orosz geopolitikai érdekszféraként tekintenek Moldovára.

Oroszországnak nem volt nehéz kihasználnia Moldova politikai és gazdasági instabilitását a saját céljaira. Annak ellenére, hogy konkrét határidőket fogadott el a katonái visszavonására, Oroszország sorozatosan visszatáncolt, miközben egy politikai megállapodást próbált átverni, ami kiegyensúlyozatlan alkotmányos megegyezésen keresztül továbbra is biztosította volna az orosz hatást a moldovai politikára, és a katonai jelenlét meghosszabbítását a békefenntartás látszatával. Oroszország eddig nem kívánta befolyásolni az DMK ("MDMK") vezetését egy olyan konfliktusmegoldás irányába, ami minden fél legitim érdekét mérlegeli.

Ukrán és moldáv üzleti körök a saját céljaikra fordították a párhuzamos DMK gazdaságot, rendszeresen részt vállalva a re-exportban és egyéb illegális tevékenységekben. Néhányan politikai nyomást gyakoroltak, hogy megelőzzék, elodázzák vagy megakadályozzák bizonyos döntések megszületését, amelyek kompromisszumra készítették volna az DMK vezetését. Ilyen volt az illegális re-exporttal foglalkozó üzleteknek kedvező adó- és vámszabályok eltörlése, a hatékony határ- és vámellenőrzés bevezetése, és a belső "határok" menti vám- és adószedés.

Orosz, ukrán és moldáv támogatással a DMK vezetősége magabiztosabbá vált. Felismerve, hogy a nemzetközi elismerésük valószínűtlen, arra koncentráltak, hogy egy gyenge konföderációban Moldovával megőrizték *de facto* függetlenségüket. Sajnos az DMK vezetői – a moldovai és DMK-beli adó- és vámszabályok ellentmondásaiból fakadóan – továbbra is jelentős haszonra tesznek szert legális és illegális gazdasági tevékenységekből, mint a re-export, csempészet vagy fegyvergyártás.

A DMK öntudatos szereplővé vált a saját érdekeivel és stratégiáival, és bár korlátozott önálló politikai manőverezésre van lehetősége, de kiterjedt gazdasági és egyéb kapcsolatokkal rendelkezik Oroszországban, Moldovában és Ukrajnában. Továbbra is jelentősen függ azonban Oroszország politikai és gazdasági támogatásától, és nem szeret olyan helyzetbe kerülni, ahol az orosz politika ellenében kell fellépnie. Az orosz és a DMK érdekek gyakran fedik egymást, de néhány esetben a DMK vezetőinek sikerült olyan stratégiákat kigondolni és végrehajtani, amelyekkel elkerülhették az orosz nyomást, akadályozhattak orosz kezdeményezéseket, és alááshatták az orosz politikát azzal, hogy felnagyították a mediátorok közötti nézeteltéréseket és kihasználták az alternatív forrásból érkező külső segítséget.

Oroszország legutóbbi próbálkozása, hogy megegyezést kényszerítsen ki – a Kozak Memorandum 2003 októberében és novemberében – megmutatta, hogy bár befolyása kiterjedt, megvannak az éles határai. Oroszország nem tud áterőszakolni egy megállapodást Moldova és a nemzetközi közösség, különösen olyan kulcsfigurák, mint az EBESZ, az EU és az USA támogatása nélkül. Egy széleskörű politikai megállapodáshoz olyan megközelítésre van szükség, amely áthidalja az Oroszország és más nemzetközi kulcsfigurák közötti különbségeket, miközben megfelelően figyelembe veszi mind a moldáv kormány, mind pedig a DMK érdekeit.

Tudomásul véve, hogy Oroszországgal nem tanácsos szembeszállni, az európai integráció húzóereje erős Moldovában. Újabban még a kommunista vezetés is hangsúlyozta, hogy eredményeket kell elérni ezen a téren. Bár az ország ritkán szerepelt nyugati radarképeken az elmúlt évtizedben, bizonyíthatóbb uniós és amerikai támogatásra lesz szüksége, ha ellen akar állni a DMK számára nyújtott orosz politikai és anyagi támogatásnak, és a tárgyalási folyamat transzdnisztriai akadályozásának. A nemzetközi szereplőknek is segíteniük kell Moldovát, hogy megvédje saját határait a jogellenes gazdasági tevékenységektől, amelyek életben tartják Transzdnisztriát, és az európai szomszédokat is érintik.

A konfliktust csak akkor lehet megoldani, ha a nemzetközi közösség nyomást gyakorol Oroszországra kétoldalú kapcsolatokban és az EBESZ-en belül. Csak ebben az esetben, és a saját részéről lényegesen eltökéltebb elköteleződéssel a politikai, gazdasági és adminisztratív reformok iránt lehet képes Moldova megvalósítani az európai törekvéseit. Egy széleskörű stratégia Moldova, Ukrajna és Oroszország felé az EU Széleskörű Európa Politikáján belül lehet az első kritikus lépés.”

72. 2006. augusztus 17-i, “Moldova bizonytalan jövője” (175. európai jelentés) című jelentésében az ICG a következőket állapította meg (kivonat az összegzésből):

“ Románia várható 2007-es Európai Unió csatlakozásával az EU-nak közös határa lesz Moldovával, egy gyenge állammal, melyet konfliktus oszt meg, korrupció és szervezett bűnözés sújt. Moldova vezetősége kifejezte a vágyát, hogy az ország csatlakozhasson az EU-hoz, de ez európai értékek iránti elkötelezettsége kétes, és az erőfeszítései, hogy megoldja a 15 éve húzódó, romboló hatású patthelyzetet az elszakadó Transzdnisztriai régióval nem vezettek eredményre. A fiatalok nem bíznak az ország jövőjében és riasztó mértékben vándorolnak el. Ha Moldova az EU szomszédságának biztos részévé akar válni, akkor nagyobb nemzetközi elköteleződésre lesz szükség, nem csupán a konfliktus megoldás területén, hanem a hazai reformok ösztönzésében is, amik vonzóbbá tehetik az országot a polgárai számára.

Az EU és Ukrajna két kezdeményezése a közelmúltban reményre adott okot, hogy az erőviszonyok az elszakadásról szóló vitában jelentősen megváltoztak. A 2005 végén indított EU Határ Menti Segítségnyújtó Misszió (EUHMSM) segített a csempészet megállításában a moldáv-ukrán határ transzdnisztriai részén, ami a hatóságok kulcsfontosságú jövedelme volt Tiraspolban, Transzdnisztria fővárosában. Ezzel egy időben Kijev mérföldkőnek számító vámrendszert vezetett be, mellyel Moldovát segítette a transzdnisztriai export szabályozásában, és csökkentette a moldáv ellenőrzés nélküli üzleti lehetőségeket a leváló régióban, ezzel nagy pszichológiai csapást mérve Transzdnisztriára.

De az optimista feltételezés, hogy ezek az intézkedések végül arra kényszerítik Transzdnisztriát, hogy diplomáciai engedményeket tegyen, hamisnak bizonyultak. Bár az EUHMSM jelentős sikereket ért el, de a csekély mérete és költségvetése miatt a széleskörű csempészet folytatódik. Az ukrán vámrendszernek sem volt döntő hatása a Transzdnisztriai üzletre, ami továbbra is képes a jövedelmező legális kereskedelemre, ahogyan eddig is. Mi több, a belső politikai bizonytalanság miatt kérdések merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy Kijev a jövőben is kikényszeríti-e az új szabályozást.

Oroszország növelte a támogatását Transzdnisztria felé, gazdasági segítséget nyújtva és megtorló intézkedéseket alkalmazva Moldova ellen, mint a bor export, az ország egyik elsődleges jövedelemforrásának bénító tiltása. Moszkva nem hajlandó visszavonni a szovjet idők óta Transzdnisztria területén állomásozó katonáit, akiknek

a jelenléte a status quo-t hivatott fenntartani. Az orosz támogatással a háta mögött a Transzdnisztriai vezetőnek, Igor Smirnovnak nincs igazán oka kompromisszumot kötni a függetlenség felé vezető úton. A nemzetközi mediátorokkal megtámogatott tárgyalások a két fél között nem vezetnek sehová, annak ellenére sem, hogy az EU és az USA 2005 óta megfigyelőként részt vesz a folyamatban. Bár valamennyire sikerült megállapodni az autonómia mértékéről, Moldova megszilárdította az álláspontját Transzdnisztria kompromisszumképtelenségére válaszul.”

73. “Szabadság a világban 2009-ben” című jelentésében a Freedom House azt írta hozzá többek között, hogy:

“Moldova visszautasította az orosz támogatású föderalizációs tervet 2003 novemberében, miután az társadalmi tiltakozást váltott ki. A formális, multilaterális tárgyalások legutóbbi állomása 2006 elején omlott össze, és a 2006 szeptemberi transzdnisztriai népszavazás elsőprő többséggel támogatta a függetlenségi kurzust, melynek végső célja az Oroszországhoz történő csatlakozás, bár a szavazást sem Moldova, sem pedig a nemzetközi közösség nem ismerte el.

Az 5+2-es tárgyalások hiányában Voronin kétoldalú tárgyalásokat folytatott Oroszországgal és számos lépést tett azért, hogy Moldova külpolitikáját összhangba hozza a Kremlével. 2008 nagy részében egy olyan javaslat elfogadását próbálta elérni Oroszországnál, amely lényegében autonómiát, erős és egységes képviselőt a moldáv Parlamentben, és az elszakadás jogát biztosította volna transzdnisztriának, ha Moldova a jövőben egyesülne Romániával. Az orosz tulajdonjogokat tiszteletben tartanák, és az orosz katonákat civil megfigyelők váltanák fel. Voronin azzal védte a külön “konzultációját” az orosz féllel, hogy bármilyen megállapodást az 5+2-es felállásban véglegesítenének.

2008 augusztusában a transzdnisztriai ügy sürgetőbbé vált, miután Oroszország rövid konfliktusba került Grúziával, és elismerte két ottani elszakadó régió függetlenségét. Az orosz hatóságok úgy nyilatkoztak, hogy nem állt szándékukban elismerni a DMK-t [“MDMK”], de arra figyelmeztették Moldovát, hogy ne vegye fel Grúzia konfrontatív álláspontját. A moldáv kormány válaszában visszautasított bármilyen összehasonlítást, és megismételte az elkötelezettségét a békés tárgyalások irányában. Szakértők aggályaikat fejezték ki, hogy Oroszország kemény feltételeket ajánlana Moldovának a kétoldalú tárgyalások során, és ha az elutasítja a tervet, elismeri a DMK-t.

Igor Smirnov Transzdnisztriai elnök és Voronin kapcsolata feszült maradt az év során, miközben a moldáv vezető sikeresen tárgyalt Smirnov háta mögött, és világosan kifejezte az elégedetlenségét a DMK vezetésével kapcsolatban. A két személy 2001 óta először áprilisban, majd decemberben újra találkozott. Napokkal az áprilisi találkozó után Traian Basescu román elnök közvetetten felvetette egy olyan felosztás lehetőségét, melyben Ukrajna elfoglalná Transzdnisztriát és Románia megához csatolná Moldovát ennek megfelelően, mellyel Voronint arra sarkallta, hogy a tárgyalások elszabotálásával vádolja meg. Mindeközben Medvegyev orosz elnök év közben külön találkozott Voroninnal és Smirnovval. ...

Politikai jogok és polgári szabadságok

A Transzdnisztriai lakosok nem választhatják meg a vezetőiket demokratikusan, és nem vehetnek részt szabadon a moldovai választásokon...

A korrupció és a szervezett bűnözés komoly problémát jelentenek Transzdnisztriában ...

A médiakörnyezet korlátozó ...

A vallásszabadság korlátozott ...

Bár több ezer diák tanul moldávul a latin írást használva, ez a gyakorlat korlátozott. A moldáv nyelv és a latin ábécé a Moldovával való egyesülés támogatásának szimbóluma, míg az orosz nyelv és a cirill írás a szeparatista célokhoz kapcsolódik. Azok a szülők, akik latin írást használó iskolába küldték a gyermeküket, és az iskolák maguk is rendszeres zaklatásnak vannak kitéve a biztonsági szervek részéről.

A hatóságok szigorúan korlátozzák a gyülekezési szabadságot és ritkán adják meg a szükséges engedélyeket a tüntetésekhez ...

A bíróságok a végrehajtó hatalomtól függenek és általában a hatóságok akaratát érvényesítik ...

A hatóságok diszkriminálják a moldáv nemzetiségűeket, akik a lakosság nagyjából 40%-át teszik ki. Feltételezhető, hogy az orosz és ukrán nemzetiségűek együtt enyhe többségben vannak, és állítólag a régió lakosainak harmada rendelkezik orosz útlevelel.”

III. A VONATKOZÓ NEMZETKÖZI JOG

A. Nemzetközi joganyag az állam felelősségről a jogtalan cselekményeiért

1. A Nemzetközi Jogi Bizottság tervezete az államok felelősségéről a nemzetközi jog megsértése esetében

74. A Nemzetközi Jogi Bizottság (NJB) 2001 augusztusában fogadta el Az államok felelősségéről szóló tervezete a nemzetközi jog megsértése esetén (a továbbiakban: Tervezet). A II. fejezet 6. és 8. Cikkei így rendelkeznek:

“6. Cikk: Egy állam által egy másik állam hatósága alá bocsátott szervek magatartása

Egy állam által egy másik állam hatósága alá bocsátott szerv magatartása az első állam tevékenységének minősül a nemzetközi jog szerint, ha a szerv annak az államnak a kormányzati hatalmának elemeit gyakorolva jár el, amelynek a hatósága alá bocsátották.

8. Cikk: Egy állam által irányított vagy ellenőrzött magatartás

Egy személy vagy személyek egy csoportjának magatartása a nemzetközi jog szerint állami cselekménynek számít, ha a személy vagy a személyek csoportja valójában egy állam utasítására, irányítása vagy ellenőrzése alatt végzi a tevékenységet.”

2. A hágai Nemzetközi Bíróság (NB) esetjoga

75. Az államok felelősségének jogi következményei Dél-Afrika folyamatos namíbiai jelenlétével kapcsolatban, a Biztonsági Tanács 276. határozatának (1970) ellenében című tanácsadó véleményében a NB úgy döntött, hogy nemzetközi jogi kötelezettség véget vetni a jogellenes helyzetnek:

“117. Ezeket a következtetéseket megállapítva a Bíróság most az államok felelősségének jogi következményeivel foglalkozik Dél-Afrika folyamatos namíbiai jelenlétével kapcsolatban, a Biztonsági Tanács 276. határozatának (1970) ellenében. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének egy kompetens szerve által tett, kötéserővel rendelkező döntése, mely szerint a helyzet jogellenes, nem maradhat következmények nélkül. Ha a Bíróság ilyen helyzettel szembesül, az ítélkezési hatáskörének kiürítését jelentené, ha nem mondaná ki a kötelezettséget, főleg az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjai számára, hogy véget vessenek ennek a helyzetnek. Ahogyan ezt ez a Bíróság egy helyzetet a nemzetközi jog egy szabályával ellentétesen deklaráló döntésére utalva megállapította: ‘Ez a döntés jogi következményekkel jár, nevezetesen a jogellenes helyzet befejezésének kötelezettségével’ (I.C.J. Reports 1951, p. 82).

118. Dél-Afrikát, mivel egy olyan helyzetet teremtett és tartott fenn, ami a Bíróság szerint érvényesen lett jogszerűtlenné nyilvánítva, kötelezettség terheli, hogy véget vessen ennek a helyzetnek. Kötelezettség terheli tehát, hogy visszavonja a közigazgatását Namíbia területéről. A tény, hogy Dél-Afrikának már nincs jogalapja, hogy igazgatási tevékenységet végezzen a területen, nem menti fel a más országok irányában fennálló nemzetközi jogi kötelezettsége és felelőssége alól az ezzel a területtel kapcsolatos hatalomgyakorlásának tekintetében. A terület feletti fizikai kontroll, és nem a szuverenitás vagy a jogalap legitimitása az államok felelősségének alapja más államokat érintő cselekmények esetén.”

76. A népirtás büntetnének megelőzése és megbüntetéséről szóló nemzetközi egyezmény alkalmazását érintő ügyben (Bosznia és Hercegovina v. Szerbia és Montenegró) 2007. február 26-án meghozott ítéletében a NB úgy döntött az állami felelősség kérdésében, hogy:

“391. Ebben a vitában először az a kérdés merült fel, hogy elvben lehetséges-e egy személy vagy személyek egy csoportjának tevékenységét egy államnak tulajdonítani, akik, miközben nem rendelkeznek egy állami szerv jogi státuszával, valójában az állam olyan szigorú ellenőrzése alatt járnak el, hogy annak szerveként kell őket kezelni, hogy megállapítható legyen az államok nemzetközi jogsértéseiért való szükségszerű felelősség. A Bíróság valójában már vizsgálta ezt a kérdést, és elvben meg is válaszolta azt, az 1986. június 27-én kelt, *A Nicaraguában és ellene zajló militáris és paramilitáris tevékenységekről szóló ügyben (Nicaragua v. Amerikai Egyesült Államok)* (Merits, Judgment, I.C.J. Reports 1986, pp. 62-64). Annak az ítéletnek a 109. pontjában a Bíróság úgy döntött, hogy:

‘meg kell állapítani . . . hogy a kontrák viszonya az Egyesült Államok Kormányához valóban függés volt-e az egyik fél, és ellenőrzés a másik fél részéről, hogy jogi szempontból helyes lenne egyenlővé tenni a kontrákat az Egyesült Államok Kormányának szervével, vagy a Kormány nevében eljáróként értékelni.’ (62. pont).

Majd a rendelkezésére álló információk fényében megvizsgálva a tényeket, a Bíróság megállapította, hogy ‘nincs világos bizonyíték arra, hogy az Egyesült Államok valóban olyan szintű kontrollt gyakorolt minden téren, ami azt igazolná, hogy a kontrák a nevében jártak volna el’ (109. o.), és arra a következtetésre jutott, hogy ‘a Bíróság rendelkezésére álló bizonyítékok alapján . . . nem bizonyítható a kontrák teljes függése az Egyesült Államok segítségétől’, így a Bíróság ‘nem volt képes megállapítani, hogy a kontra erők jogi szempontból egyenértékűek lennének az Egyesült Államok erőivel’ (62-63. o., 110. pont).

392. Az idézett szakaszok azt mutatják, hogy a Bíróság gyakorlata szerint személyek és személyek csoportjai vagy jogi személyek a nemzetközi jogi felelősség

céljából megfeleltethetőek az állami szerveknek, akkor is, ha ez a státusz nem következik a nemzetközi jogból, feltéve, ha személyek, csoportok vagy entitások valóban ‘teljes függésben’ cselekszenek az államtól, mely esetben végül is csak az állam eszközei. Ilyen esetben szükséges a jogi státuszon túl is vizsgálni, az állam és a cselekvő személy közötti valós kapcsolat valóságának megragadása érdekében, és hogy kiderüljön, hogy ő nem más, mint azon állam ügynöke, amelyhez oly szorosan kapcsolódik: bármely más megoldás lehetővé tenné az államok számára, hogy kivonják magukat a nemzetközi jogi kötelezettségeik alól azáltal, hogy olyan természetes vagy jogi személyeken keresztül cselekszenek, akiknek a feltételezett függetlensége teljesen fiktív lenne.

393. Azonban így azonosítani természetes vagy jogi személyeket állami szervekkel, ha nincs meg az ehhez szükséges nemzetközi jogi státuszuk, kivételes kell, hogy legyen, szükséges hozzá a különösen nagy állami ellenőrzés bizonyítottsága, amit a Bíróság fent idézett ítélete kifejezetten ‘teljes függőségként’ írt le. ...”

A NB később megállapította, hogy Szerbiai nem volt közvetlenül felelős az 1992 és 1995 között zajló boszniai háborúban elkövetett népirtásért. Azonban úgy határozott, hogy Szerbia megsértette a pozitív kötelezettségét, hogy megelőzze a népirtást. A népirtás büntetének megelőzéséről és megbüntetéséről szóló nemzetközi egyezmény szerint, mert nem alkalmazott minden rendelkezésére álló eszközt, hogy megakadályozza a Srebrenicában 1995 júliusában történt népirtást, és mert nem adta ki a népirtással és népirtás bűnrészességével vádolt Ratko Mladićot, hogy a volt Jugoszlávia területén 1991 óta elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekményekért felelős személyek megbüntetésére létrejött Nemzetközi Törvényszék tárgyalhassa az ügyét.

B. Nemzetközi egyezményekben található, az oktatáshoz való jogról szóló rendelkezések

1. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1948

77. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 26. Cikke így rendelkezik:

“(1) Minden személynek joga van a neveléshez. A nevelésnek, legalábbis az elemi és alapvető oktatást illetően, ingyenesnek kell lennie. Az elemi oktatás kötelező. A technikai és szakoktatást általánossá kell tenni; a felsőbb tanulmányokra való felvételnek mindenki előtt – érdeméhez képest – egyenlő feltételek mellett nyitva kell állnia.

(2) A nevelésnek az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia. A nevelésnek elő kell segítenie a nemzetek, valamint az összes faji és vallási csoportok közötti megértést, türelmet és barátságot, valamint az Egyesült Nemzetek által a béke fenntartásának érdekében kifejtett tevékenység kifejlődését.

(3) A szülőket elsőbbségi jog illeti meg a gyermekeiknek adandó nevelés megválasztásában.

2. Az Egyezmény az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemről 1960

78. A fenti egyezmény, melyet az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete az 1960 októbere és decembere között megrendezett, 11. ülésén fogadott el, az 1., 3. és 5. Cikkeiben így rendelkezik:

“1. Cikk

1. A jelen egyezmény szempontjából a „megkülönböztetés” kifejezés alatt értendő a fajon, bőrszínen, nemén, nyelven, valláson, politikai vagy bármilyen egyéb véleményen, nemzetiségi vagy társadalmi származáson, vagyoni helyzeten vagy születésen alapuló minden olyan különbségtétel, kizárás, korlátozás, vagy kedvezés, amelynek célja vagy következménye az oktatás terén való egyenlő elbánás megszüntetése vagy akadályozása, nevezetesen:

(a) valamely személy vagy csoport kizárása az oktatás bármely fajtájában vagy fokozatában való részvételből;

(b) valamely személynek vagy csoportnak alacsonyabb színvonalú oktatásra való korlátozása;

(c) bizonyos személyek vagy csoportok részére külön oktatási rendszerek vagy intézetek létesítése vagy fenntartása, a jelen egyezmény 2. Cikkében foglalt rendelkezések fenntartásával, vagy

(d) valamely személynek vagy csoportnak az emberi méltósággal össze nem egyeztethető helyzetbe való juttatása.

2. A jelen egyezmény szempontjából az „oktatás” szó az oktatás összes fajtáira és fokozataira vonatkozik, és kiterjed az oktatásban való részvétel lehetőségére, az oktatás színvonalára és minőségére, valamint a tanulmányok folytatásának feltételeire.

3. Cikk

A jelen egyezmény értelmében vett minden megkülönböztetés kiküszöbölése és megakadályozása érdekében a részes államok kötelezik magukat, hogy:

(a) eltörölnék minden olyan törvényhozási és adminisztratív rendelkezést, és megszüntetnék minden olyan adminisztratív gyakorlatot, amely megkülönböztetést von maga után az oktatás terén;

...

5. Cikk

1. A jelen egyezményben részes államok megegyeznek abban, hogy:

(a) az oktatásnak az emberi személyiség teljes kifejlődésére, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok fokozott tiszteletben tartására kell irányulnia, és elő kell segítenie a megértést, türelmet és barátságot minden nemzet és minden faji vagy vallási csoport között, valamint elő kell mozdítania az Egyesült Nemzeteknek a béke fenntartása érdekében kifejtett tevékenységét;...”

3. *A gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya, 1966*

79. A gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmányának 13. Cikke így rendelkezik:

“1. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy mindenkinek joga van a művelődéshez. Egyetértenek abban, hogy az iskolai nevelésnek az emberi személyiség és az emberi méltóság érzetének teljes kifejlesztésére, az emberi jogok és alapvető szabadságok iránti tisztelet megerősítésére kell irányulnia. Egyetértenek továbbá a részes államok abban is, hogy az iskolai nevelésnek minden személyt képessé kell tennie arra, hogy hasznos szerepet töltsön be a szabad társadalomban, előmozdítsa a megértést, türelmet és barátságot valamennyi nemzet, valamint minden faji, népi és vallási csoport között és támogassa az Egyesült Nemzeteknek a béke fenntartása érdekében kifejtett tevékenységét.

2. Az Egyezségokmányban részes államok elismerik, hogy e jog teljes megvalósítása érdekében:

(a) az elemi oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenessé kell tenni;

(b) a középfokú oktatást annak különböző formáiban, ideértve a műszaki és szakmai középfokú oktatást is, minden megfelelő eszközzel általánossá és mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, különösen az ingyenes oktatás fokozatos bevezetése útján;

(c) a felsőoktatást teljesen egyenlő feltételekkel a képesség alapján mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, minden megfelelő eszközzel, különösen az ingyenes oktatás fokozatos bevezetése útján;

(d) az alapfokú oktatást a lehető legnagyobb mértékben bátorítani vagy fokozni kell minden olyan személy esetében, aki nem részesült elemi oktatásban, vagy azt nem fejezte be;

(e) az iskolai hálózat fejlesztését minden szinten tevékenyen elő kell mozdítani, megfelelő ösztöndíjrendszert kell kialakítani és a tanszemélyzet anyagi életfeltételit állandóan javítani kell.

3. Az Egyezségokmányban részes államok kötelezik magukat, hogy tiszteletben tartják a szülőknek, illetőleg adott esetben a törvényes gyámoknak a szabadságát arra, hogy a hatóságok által létesített iskola helyett az állam által megállapított vagy jóváhagyott minimális iskoláztatási követelményeknek egyébként megfelelő más iskolákat válasszanak gyermekeik számára, és hogy gyermekeik vallási és erkölcsi nevelését saját meggyőződésükkel összhangban biztosítsák.

4. E cikk egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az csorbítaná az egyéneknek és jogi személyeknek a jogát oktatási intézmények létesítésére és igazgatására, mindenkor azzal a feltétellel, hogy az e cikk 1. bekezdésében meghatározott elveket tiszteletben tartják és hogy az ilyen intézményekben nyújtott oktatás az állam által meghatározott minimális követelményeknek megfelel.”

4. *Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés minden fajtájának kiküszöböléséről 1966*

80. A fenti ENSZ egyezmény 5. Cikkének vonatkozó része úgy rendelkezik, hogy:

“A részes államok a 2. Cikkben lefektetett alapvető kötelezettségeknek megfelelően vállalják, hogy a faji megkülönböztetés valamennyi formáját eltiltják és kiküszöbölik, továbbá a fajra, színre, illetve nemzetiségi vagy etnikai származásra való különbség nélkül mindenki számára biztosítják a jogot a törvény előtti egyenlőséghez, nevezetesen a következő jogok élvezetében:

...

(e) Gazdasági, társadalmi és kulturális jogok, különösen:

...

(v) az általános és szakoktatáshoz való jog;”

5. A gyermekek jogairól szóló egyezmény 1989

81. A fenti ENSZ egyezmény 28. és 29 Cikkei úgy rendelkeznek:

“28. Cikk

1. Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek az oktatáshoz való jogát, és különösen e jog gyakorlásának fokozatos, az esélyegyenlőség alapján való gyakorlása céljából:

(a) az alapfokú oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenessé teszik;

(b) előmozdítják a középfokú oktatás, különböző, mind általános, mind szakirányú formáinak megszervezését, és ezeket minden gyermek számára megnyitják és hozzáférhetővé teszik, továbbá intézkedéseket tesznek az oktatás ingyenességének bevezetésére és szükség esetére pénzügyi segítségnyújtásra;

(c) minden arra alkalmas eszközzel biztosítják, hogy bárki képességeitől függően bejuthasson a felsőoktatásba;

(d) minden gyermek számára nyílttá és hozzáférhetővé teszik az iskolai és pályaválasztási tájékoztatást és tanácsadást;

(e) intézkedéseket tesznek az iskolába járás rendszerességének előmozdítására és a lemorzsolódás csökkentésére.

2. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és az Egyezménynek megfelelően alkalmazzák.

3. Az Egyezményben részes államok elősegítik és előmozdítják a nemzetközi együttműködést az oktatásügy területén, különösen annak érdekében, hogy megszüntessék a tudatlanságot és az írástudatlanságot az egész világon, és megkönnyítsék a tudományos és technikai ismeretek megszerzését, valamint a korszerű oktatási módszerek megismerését. Ebben a tekintetben különösen figyelembe veszik a fejlődő országok szükségleteit.

29. Cikk

1. Az Egyezményben részes államok megegyeznek abban, hogy a gyermek oktatásának a következő célokra kell irányulnia::

(a) elő kell segíteni a gyermek személyiségének kibontakozását, valamint szellemi és fizikai tehetségének és képességeinek a lehetőségek legtágabb határáig való kifejlesztését;

(b) a gyermek tudatába kell vésni az emberi jogok és az alapvető szabadságok, valamint az Egyesült Nemzetek Alapokmányában elfogadott elvek tiszteletben tartását;

(c) a gyermek tudatába kell vésni a szülei, személyazonossága, nyelve és kulturális értékei iránti tiszteletet, valamint annak az országnak, amelyben él, továbbá esetleges származási országának a nemzeti értékei iránti és a sajátjától különböző kultúrák iránti tiszteletet;

(d) fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy a megértés, a béke, a türelem, a nemek közti egyenlőség, valamennyi nép, nemzetiségi, nemzeti és vallási csoport és az öslakosok közötti barátság szellemében tudja vállalni a szabad társadalomban az étellel járó mindenfajta felelősséget;

(e) a gyermek tudatába kell vésni a természeti környezet iránti tiszteletet.

2. A jelen cikk vagy a 28. cikk rendelkezései semmiképpen sem értelmezhetők úgy, hogy sérthessék a természetes vagy jogi személyeknek oktatási intézmény-alapítási és vezetési szabadságát, feltéve, hogy jelen cikk 1. bekezdésében felsorolt elveket tiszteletben tartják, és az adott intézményekben az oktatás megfelel az állam által előírt minimális szabályoknak.”

A JOG

82. A kérelmezők sérelmezték, hogy a “DMK” hatóságai erőszakkal bezárták az iskoláikat, és ugyanazon hatóságok intézkedéseit, melyekkel zaklatták és megfélemlítették őket, amiért úgy döntöttek, hogy moldáv/román nyelvű iskolában taníttatják a gyermeküket. A Bíróságnak el kell döntenie, hogy a sérelmezett ügyekben a kérelmezők a felelős államok joghatósága alá estek-e az Egyezmény 1. Cikke szerint.

I. JOGHATÓSÁG

A. A felek előadásai

1. A kérelmezők

(a) A Moldovai Köztársaság joghatósága

83. A kérelmezők előadták, hogy bár Moldova nem gyakorolt valós ellenőrzést Transzdnisztria felett, a régió egyértelműen a területének része maradt, és az emberi jogok itteni védelme Moldova felelőssége maradt.

84. A kérelmezők megítélése szerint Moldova tevőleges kötelezettsége az irányukba számos, egymáshoz kapcsolódó szinten működött. Moldovának kötelessége volt minden létező eszközzel a jogrend és a saját szuverén hatalmának visszaállítására törekednie Transzdnisztriában. Arra is tevőleges kötelezettsége volt, hogy minden létező specifikus eszközt

alkalmazzon a kérelmezők helyzetének orvoslására, és hogy megvédje a tanszabadságukat és lehetővé tegye a gyermekeik számára, hogy a moldáv nyelvet használó iskolában tanulhassanak. A kérelmezők azt állították, hogy annak ellenére, hogy Moldova nem ellenőrizte teljesen Transzdnisztria területét, politikai és gazdasági területen rendelkezésére álltak olyan eszközök, amelyekkel befolyásolhatta volna az aktuális kapcsolatát a “DMK” hatóságaival.

(b) Az Oroszországi Föderáció joghatósága

85. A kérelmezők kiemelték, hogy az iskolák bezárása 2004-ben, nem sokkal azután történt, hogy a Bíróság ítéletet hozott az *Ilaşcu* ügyben (fentebb idézve). Előadták, hogy a Bíróság ténymegállapításai az *Ilaşcu* ügyben, melyek annak megállapításához vezettek, hogy Oroszország döntő befolyással rendelkezett a “DMK” fölött, jelen ügyben is alkalmazandók.

86. A kérelmezők hangsúlyozták, hogy 2004 óta igazoltan nem voltak ki orosz fegyvereket és felszereléseket Transzdnisztriából. Azt állították, hogy Oroszország titkos alkut kötött a “DMK” vezetőivel a fegyverraktárak kezelésével kapcsolatban. 2003-ban az orosz Kormány saját kimutatásai szerint 2,200 orosz katona állomásozott a térségben, és nincs olyan bizonyíték, ami ennek a jelentős csökkenését igazolná. Oroszország a fegyverraktárak őrzésével igazolta a jelenlétüket. A kérelmezők előadták, hogy a fegyverek és a katonák egyidejű jelenléte ellentétes Oroszország nemzetközi vállalásaival. A kérelmezők előadták továbbá, hogy nem mutatkozott egyértelmű elkötelezettség a katonák és a fegyverek eltávolítása iránt. Ezzel szemben a hivatalos orosz nyilatkozatokból azt tűnt ki, hogy a kivonást egy politikai megállapodás elérésétől teszik függővé. A kérelmezők szerint a folyamatos orosz katonai jelenlét a jövőbeli katonai beavatkozás veszélyét rejtette magában, ami megfélemlítően hatott a moldáv Kormányra és a transzdnisztriai szeparatista rezsim ellenzőire.

87. A kérelmezők azt állították, hogy Transzdnisztria az orosz gáz importjától, és az orosz befektetésektől, segélyektől és kereskedelemtől függött. Oroszország volt felelős a “DMK” exportjának 18, importjának 43.7%-áért, ami elsősorban energia volt. A “DMK” kevesebb, mint az általa elfogyasztott gáz 5%-áért fizetett, de Oroszország nem tett lépéseket a tartozás behajtása iránt. Oroszország közvetlen humanitárius segítséget nyújtott Transzdnisztriának, főleg az öregségi nyugdíjak kifizetésének formájában, amivel megsértette a moldáv törvényeket. A kérelmezők azt állították, hogy hivatalos orosz források szerint a 2007 és 2012 között Transzdnisztriának nyújtott pénzügyi segítség teljes összege 55 millió USD volt.

88. A kérelmezők előadták, hogy az orosz politikai szervezet Oroszország előőrseként tekintett Transzdnisztriára. Példákat mutattak be a Duma tagjainak beszédeiből, akik a “DMK” függetlenné válását támogatták Moldovától, és Igor Smirnov, a “DMK” elnökének 2012 januárjáig tartó

felhívásaira utaltak, amik Transzdnisztriának az Oroszországi Föderációba olvasztásáról szóltak. Aláhúzták továbbá, hogy nagyjából 120,000 transzdnisztriai lakos kapott orosz állampolgárságot. 2005 februárjában és márciusában „a moldáv Kormány tevékenységére válaszul, amellyel a Transzdnisztria körüli helyzet rontását célozták” a Duma határozatot fogadott el, melyben arra kérte az orosz Kormányt, hogy tilalmat rendeljen el a moldáv alkohol és dohánytermékek behozatalára; hogy nemzetközi áron exportáljon energiát Moldovának (Transzdnisztriát kivéve); és hogy vízumkötelességet állapítson meg az Oroszországba látogató moldáv állampolgárok számára, a transzdnisztriai lakosokat kivéve. A kérelmezők idézték a Nemzetközi Valutaalap megállapításait, mely szerint ezeknek az intézkedéseknek együttes hatására a moldovai gazdasági növekedés 2-3%-kal csökkent évente 2006-2007-ben.

2. *A moldáv Kormány*

(a) A Moldovai Köztársaság joghatósága

89. A moldáv Kormány előadta, hogy az *Ilașcu* ítélet (fentebb idézve) indokolása szerint a kérelmezők moldáv joghatóság alá estek, mivel a területet magukénak követelték, és mert megpróbálták a panaszosok jogait biztosítani, a moldáv hatóságok pozitív kötelezettségeket vállaltak magukra velük kapcsolatban. A moldáv Kormány fenntartotta, hogy továbbra sem rendelkezik joghatósággal, a hatalom és ellenőrzés tekintetében a Transzdnisztriai terület felett; mindazonáltal továbbra is teljesíti az *Ilașcu* ügy által alapított tevőleges kötelezettségeiket. A moldáv Kormány számára ebben a tekintetben a központi kérdés az, hogy egy ilyen tevőleges kötelezettség milyen terjedelemben alapozhatja meg egy állam joghatóságát. Ebben a tekintetben Sir Nicolas Bratza bíró részbeni különvéleményére hivatkoztak, melyhez Rozakis, Hedigan, Thomassen és Panțîru bírók csatlakoztak az *Ilașcu* ítéletben.

(b) Az Oroszországi Föderáció joghatósága

90. A moldáv Kormány úgy ítélte meg, hogy a *Skeini és Társai v. Egyesült Királyság* [NK], no. 55721/07, 2011. július 7. ítéletben kidolgozott elvek fényében a jelen ügy tényei Oroszország joghatósága alá estek a folyamatos katonai jelenlétének köszönhetően, ami megakadályozta a konfliktus megoldását.

91. A moldáv Kormány hangsúlyozta, hogy nem volt hozzáférése a colbașnai lőszerraktárhoz, és így nem volt valós tudomása a még mindig Transzdnisztriában tárolt orosz hadifelszerelésről. Azt állította, hogy nehéz volt éles különbséget tenni a tűzszünet egyezmény szerinti orosz békefenntartó katonák és az Orosz Hadműveleti Csoport (“OHCs”) tagjait képező orosz katonák között, akiket a fegyverraktárak őrzésére állomásoztattak Transzdnisztriában. A Kormány előadta, hogy a magas

rangú tiszteket kivéve, akiket valószínűleg egyenesen Oroszországból vezényeltek oda, a közkatonák közül sokan mindkét csoportban orosz nemzetiségű transzdnisztriaiak voltak, akik a szeparatista rezsimet támogatták. Végezetül kiemelte, hogy a tiraspoli katonai repülőtér orosz ellenőrzés alatt állt, és hogy a “DMK” tisztviselői szabadon használhatták azt.

92. A moldáv Kormány előadta, hogy az orosz hadsereg és hadfelszerelés Transzdnisztriai jelenléte akadályozta a törekvéseket a konfliktus megoldására és segített a szeparatista rezsimnek hatalmon maradni. A moldáv Kormány hátrányos helyzetbe került, és nem tudott szabad tárgyalásokat folytatni anélkül, hogy az orosz kivonulás felfüggesztésétől kellett volna tartania, ami akkor történt, amikor Moldova visszautasította a Kozak Memorandumot (lásd a 27. pontban fent). A “DMK”-nak a fegyverek kivonása elleni tiltakozása meglátásuk szerint nem jelenthet elfogadható kifogást a kivonásuk vagy megsemmisítésük elmulasztására, és az orosz Kormány nem fogadhat el vagy hivatkozhat ilyen kifogásra. A moldáv Kormány készen állt bármiféle együttműködésre, kivéve, ha az együttműködés súlyosan jogtalan feltételekkel jár együtt, ahogyan az a “Kozak Memorandum” esetében is történt. Más nemzetközi partnerek bevonása a tárgyalási folyamatokba szintén csökkenthetné az Oroszországra nehezedő túlzó terhet, ami a fegyverraktárak megsemmisítésének gyakorlati kivitelezéséből fakad.

93. A moldáv Kormány előadta, hogy “DMK” gazdasága az Oroszországba és Ukrajnába irányuló exporttól függött; a “DMK” és Moldova között azonban nem volt valós kereskedelem. Azonban csak a lakosság 20%-a volt gazdaságilag aktív, és a régió az orosz pénzügyi támogatásnak köszönhetően tudott csak fennmaradni, amit az a gáztartozásról való lemondás és segélyadományok formájában nyújtott. 2011-ben például a “DMK” összesen 20.64 millió USD pénzügyi segínyt kapott Oroszországtól. 2011-ben Transzdnisztria 505 millió USD értékű gázt fogyasztott, de ennek csak 4%-át (20 millió USD-t) fizette ki.

94. Végül a moldáv Kormány előadta, hogy a “DMK” politikája kizárólag Oroszország felé és Moldovával szemben irányult. Számos magas szintű látogatásra került sor Oroszország és Transzdnisztria között, és támogató nyilatkozatok hangzottak el vezető orosz politikusoktól. A politikai helyzet azonban folyamatosan változott, és nehéz volt átfogó képet alkotni.

3. Az orosz Kormány

(a) A Moldovai Köztársaság joghatósága

95. Az orosz Kormány nem fűzött hozzá semmit a Moldovai Köztársaság joghatóságához ebben az ügyben.

(b) Az Oroszországi Föderáció joghatósága

96. Az orosz Kormány vitába szállt a Bíróság *Ilaşcu és Al-Skeini* ügyekben (fentebb idézve) alkalmazott joghatóság megközelítésével. Az orosz Kormány azt állította, hogy az Egyezmény 1. Cikkének szövegében kifejezetten az volt a Szerződő Államok akarata, hogy az 56. Cikk szerinti kifejezett nyilatkozat nélkül az államok joghatósága kizárólag a saját területükre korlátozódjon. Ellenben a Bíróság által a *Banković és társai v. Belgium és 16 szerződő állam* (dec.) [NK], no. 52207/99, ECHR 2001-XII ügyben követett álláspont egy pontosabb interpretáció volt, mivel elismerte, hogy a joghatóság csak kivételes esetekben terjedhet ki egy állam területén kívülre. Az orosz Kormány számára a joghatóság csak kivételesen terjeszthető ki egy állam határain túlra, akkor, ha egy szerződő állam valós ellenőrzést gyakorol egy terület felett, ami egyenértékű azzal az ellenőrzéssel, amit saját területe felett gyakorol békeidőben. Ez magában foglalhat olyan eseteket, amikor az államot hosszú távon elfoglalták, vagy amikor a terület felett valós kontrollt gyakorolt egy másik kormány, amire úgy tekintettek, mint a releváns állam szervére, a hágai Nemzetközi Bíróság által *A népiirtás büntetének megelőzése és megbüntetéséről szóló nemzetközi egyezmény alkalmazását érintő ügyben (Bosznia és Hercegovina v. Szerbia és Montenegró*, lásd 76. pont fent) alkalmazott teszttel összhangban. Nem jelenthető ki, hogy Oroszország joghatóságot gyakorolt jelen ügyben, amelyben a terület feletti ellenőrzést egy *de facto* kormány gyakorolta, ami sem szerve, sem pedig intézménye nem volt Oroszországnak.

97. További alternatívaként az orosz Kormány azt állította, hogy jelen ügyet el kell különíteni a korábbi ügyektől, mert nincs bizonyíték az orosz hatóságok Oroszország területén kívül végzett tevékenységére. Ezzel ellentétben, az *Al-Skeini* ügyben például a Bíróság úgy találta, hogy a kérelmezők rokonai az Egyesült Királyság joghatósága alá estek, mert brit katonák ölték meg őket. Még az *Ilaşcu* ítéletben is az érvek két csoportjára támaszkodott a Bíróság, hogy megállapítsa Oroszország joghatóságát: először, hogy a "DMK" Oroszország domináns befolyása alatt állt, de arra is, hogy a kérelmezőket orosz katonák tartóztatták le és szállították a "DMK"-ba. Az *Ilaşcu* ügyben a Bíróság döntése azon alapult, hogy Oroszország közvetlenül részt vett a letartóztatásukban, és az Egyezmény ratifikálását követően nem tett megfelelő lépéseket a szabadon engedésük érdekében. Jelen ügyben az orosz Kormány hangsúlyozta, hogy nem volt ok-okozati kapcsolat az orosz katonák transzdnisztriai jelenléte és a kérelmezők iskoláinak kezelése között. Ezzel szemben az orosz állam mediátorként próbálta megoldani az iskola krízist. Mi több, az orosz Kormány azt állította, hogy nincs arra bizonyíték, hogy Oroszország valós katonai és politikai kontrollt gyakorolt Transzdnisztria felett. Ha a Bíróság megállapítaná Oroszország joghatóságát jelen ügyben, az praktikusán azt jelentené, hogy Oroszország felelős lenne minden, Transzdnisztriában

elkövetett egyezményesértésért, dacára annak, hogy az orosz katonai jelenlét jelentéktelen. Ezért a Bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a sérelmezett tények Oroszország joghatóságán kívül esnek az Egyezmény 1. Cikke szerint.

98. Az Orosz Kormány nem szolgáltat semmilyen kimutatással a továbbra is Colbaşnaban, Transzdnisztriában tárolt fegyverek mennyiségét illetően. Azonban ragaszkodtak ahhoz, hogy a fegyverek, töltények és katonai tulajdon nagy részét elszállították 1991 és 2003 között. 2003-ban, amikor a moldáv Kormány visszautasította Az egyesült Moldova megalapításáról szóló memorandumot (a Kozak Memorandum), a "DMK" megakadályozta a további tételek elszállítását. Az orosz Kormány szerint a moldáv hatóságok együttműködésére is szükség volt, mivel elzárták a Transzdnisztriából a moldáv ellenőrizte területekre vezető vasútvonalakat. Jelenleg csak töltények, kézigránátok, aknagránátok és kézigfegyver töltényeket tároltak a raktárakban. Ezeknek a felszereléseknek több mint 60%-át meg kellett semmisíteni a szavatossági idejük lejárta előtt, de az orosz Kormány nem határozta meg pontosan, hogy az mikor van. Mi több, ez a megsemmisítés csak akkor lehetséges, ha sikerül megállapodásra jutni a környezetvédelmi előírásokkal kapcsolatban. Az orosz Kormány hangsúlyozta, hogy az ő felelőssége volt a fegyverraktárak őrzése és védelme a tolvajoktól, mindazonáltal nem érezték sürgetőnek a Transzdnisztriában állomásozó 1,000, az őrzésükre rendelt katona elmozdítását. E kis kontingens mellett nagyjából 1,125 orosz katona állomásozott a Biztonsági Körzetben a nemzetközi megegyezés szerinti békefenntartó erő részeként. A Biztonsági Körzet 225 km hosszú és 12-20 km széles volt. Az orosz Kormány szerint egyértelmű, hogy a katonai raktárakat őrző és békefenntartó feladataikat ellátó néhány száz orosz katona nem lehetett a Transzdnisztria feletti valós és átfogó ellenőrzés eszköze.

99. Az orosz Kormány tagadta, hogy gazdasági támogatást nyújtott volna a "DMK"-nak. A gázszolgáltatást azzal magyarázta, hogy mivel a "DMK"-t nemzetközi jogilag nem ismerték el a nemzetközi jog szerint önálló jogi személynek, ezért nem is lehetett saját tartozása, és Oroszország nem épített ki külön gázvezetékeket Moldovába és Transzdnisztriába. Így a Transzdnisztriának jutott gáz árát Moldovának számlázták ki. A térség gázellátását az orosz Gazprom állami cégen és a közös Moldovagáz vállalaton keresztül szervezték, aminek tulajdona megosztott Moldova és az "MDMK" között. A Moldovagáz adóssága Oroszország felé meghaladta az 1.8 millió USD-t, amiből 1.5 millió a Transzdnisztriában elfogyasztott gázhoz kapcsolódott. A Gazprom nem tudta megtagadni a gázszállítást ebbe a régióba, ugyanis szüksége volt a Moldován áthaladó gázvezetékekre a balkáni államok ellátásához. Komplex tárgyalások folytak a Gazprom és a Moldovagáz között a tartozás visszafizetésével kapcsolatban. 2003-2004-ben azt a megoldási javaslatot vetették fel, miszerint a „DMK” lehetővé

teszi Oroszország számára egymillió USD értékű katonai felszerelés elszállítását, amelyért cserébe Oroszország azonos összeget elengedett volna a gáztartozásból, de ez a terv sosem valósult meg, mivel akkoriban Moldova és a „DMK” viszonya megromlott, és egyikük sem állt készen a megállapodásra. Az orosz Kormány tagadta, hogy külön megállapodás volt a gázszolgáltatásról Moldovával és Transzdnisztriával, és azt állította, hogy a Gazprom számára lehetetlen volt, hogy különböző árakat állapítson meg az ország egyes részeiben élő fogyasztók számára. 2008-tól Moldovának európai árat kellett fizetnie a gázért a kedvezőbb nemzetközi díj helyett.

100. A pénzügyi segítségnyújtással kapcsolatban az orosz Kormány előadta, hogy a régióban élő orosz állampolgároknak nyújtott humanitárius segély – mint a nyugdíjak fizetése, és az iskolai, börtön és kórházi ellátásban nyújtott támogatás – mértéke teljesen átlátható és az Európai Unió által nyújtott támogatással összehasonlítható volt. A Transzdnisztriában élőknek nyújtott segítséghez hasonlóan Oroszország a Moldova más részeiben élőket is segítette. Továbbá az orosz Kormány tagadta, hogy Moldovát valaha gazdasági szankciók érték a „DMK”-val kapcsolatos véleménye miatt, és kiemelte, hogy nem a Duma, hanem az elnök és a Kormány voltak a gazdaságpolitika irányítói. 2006 márciusában azért korlátozták a moldáv borok behozatalát, mert a higiéniai szabályok megsértését észlelték. A moldáv borok importja 2007. november 1-je után, egy szakértői jelentést követően folytatódott. Az Oroszországi Föderáció hatóságai egyetlen államként tekintettek Moldovára és nem kötöttek külön kereskedelmi és gazdasági megállapodásokat Transzdnisztriával.

101. A politikai támogatás kérdésével kapcsolatban az orosz Kormány úgy érvelt, hogy ha megalapozott is lehetne, hogy Oroszország politikailag támogatta a „DMK” hatóságait bármilyen releváns módon, nemzetközi jogilag ez nem alapozná meg Oroszország felelősségét az általuk elkövetett emberi jogi jogsértésekért. Az orosz Kormány szerint abszurd lenne azt állítani, hogy egy demokratikus mandátummal rendelkező kormány emberi jogi jogsértéseiért bármilyen, azt támogató külső hatalom felelőssé válik.

B. A Bíróság értékelése

1. Az Egyezmény 1. Cikke szerinti joghatósággal kapcsolatos általános elvek

102. Az Egyezmény 1. Cikke így szól:

“A Magas Szerződő Felek biztosítják a joghatóságuk alatt álló minden személy számára a jelen Egyezmény I. fejezetében meghatározott jogokat és szabadságokat..”

103. A Bíróság számos világos elvet állapított meg az 1. Cikkrel kapcsolatba az esetjogában. Így, ahogyan ez a Cikk is kimondja, a Szerződő Államok által vállalt felelősség a felsorolt jogok és szabadságok “biztosítása” (“*securing*” az angol és “*reconnoitre*” a francia szövegben) a

“joghatóságuk” alatt álló minden személy számára (lásd *Soering v. Egyesült Királyság*, 1989. július 7., § 86, Series A no. 161; *Banković és társai v. Belgium és társai* [NK] (dec.), no. 52207/99, § 66, ECHR 2001- XII). Az 1. Cikk szerinti “joghatóság” alapfeltétel. A joghatóság gyakorlása szükséges feltétele annak, hogy egy szerződő állam felelős legyen bizonyos cselekményekért vagy felróhatóak legyenek neki mulasztások, ami alapja lehet egy állításnak, hogy megsértették az Egyezményben meghatározott jogokat és szabadságokat (lásd *Ilaşcu és társai v. Moldova és Oroszország* [NK], no. 48787/99, § 311, ECHR 2004-VII; *Al-Skeini és társai v. Egyesült Királyság* [NK], no. 55721/07, § 130, 2011. július 7.).

104. Egy állam 1. Cikk szerint joghatósága elsősorban területiális (lásd *Soering*, fentebb idézve, § 86; *Banković*, fentebb idézve, §§ 61; 67; *Ilaşcu*, fentebb idézve, § 312; *Al-Skeini*, fentebb idézve § 131). A joghatóságot vélhetően normális esetben egy állam a saját területén gyakorolja (*Ilaşcu*, fentebb idézve, § 312; *Assanidze v. Grúzia* [NK], no. 71503/01, § 139, ECHR 2004-II). Ezzel szemben a Szerződő Államok cselekedetei, melyeket a területükön kívül követnek el, vagy ott fejtik ki hatásukat, csak kivételes esetekben alapozhatják meg a joghatóságuk gyakorlását (*Banković*, fentebb idézve, § 67; *Al-Skeini*, fentebb idézve § 131).

105. A Bíróság ez idáig számos esetben ismert el olyan kivételes körülményeket, melyek alkalmasak voltak arra, hogy megalapozzák a joghatóság gyakorlását a Szerződő Államok saját területén kívül. Minden egyes esetben annak megállapítása, hogy fenn álnak-e olyan kivételes körülmények, amelyek megkövetelik és igazolják a Bíróság azon megállapítását, hogy az állam a saját területén kívül gyakorolta a joghatóságát, mindig az adott eset tényeire való hivatkozással kellett, hogy megtörténjen (*Al-Skeini*, fentebb idézve, § 132).

106. Kivétel az 1. Cikk szerinti elv alól, miszerint egy ország joghatósága a saját területére korlátozódik, ha jogos vagy jogtalan katonai cselekmények hatására a szerződő állam hatékony ellenőrzést gyakorol egy, a nemzeti területén kívül eső térség felett. Az ilyen területen az Egyezményben megállapított jogok és szabadságok védelmének kötelezettsége ennek az ellenőrzésnek a tényéből fakad, legyen az közvetlenül, a szerződő állam saját fegyveres erőin keresztül, vagy egy alárendelt helyi államapparátuson keresztül gyakorolt ellenőrzés (*Loizidou v. Törökország* (előkérdések), 1995. március 23., § 62, Series A no. 310; *Ciprus v. Törökország* [NK], no. 25781/94, § 76, ECHR 2001-IV, *Banković*, fentebb idézve, § 70; *Ilaşcu*, fentebb idézve, §§ 314-316; *Loizidou* (érdem), fentebb idézve, § 52; *Al-Skeini*, fentebb idézve, § 138). Amikor az ilyen uralom fennállása egy terület felett megalapozott, nem szükséges meghatározni, hogy a szerződő állam részletes ellenőrzést gyakorolt-e az alárendelt államapparátus politikája és cselekedetei fölött. A tény, hogy a helyi államapparátus a szerződő állam katonai és más jellegű támogatásának eredményeként maradhat fenn, azzal jár, hogy az állam felelős lesz a

politikájáért és cselekedeteiért. Az ellenőrzést gyakorló állam az 1. Cikk alapján felelős azért, hogy az ellenőrzése alatt álló területen az Egyezményben és az általa ratifikált Kiegészítő Jegyzőkönyvekben meghatározott alanyi jogok teljes skáláját biztosítsa. Az állam felelős lesz ezen jogok bármilyen megsértéséért (*Ciprus v. Törökország*, fentebb idézve, §§ 76-77; *Al-Skeini*, fentebb idézve, § 138).

107. Az ténykérdés, hogy egy szerződő állam valós ellenőrzést gyakorol-e egy, a saját területén kívül eső térség felett. A valós ellenőrzés megállapításakor a Bíróság elsősorban az állam katonai jelenlétére hivatkozik az adott térségben (lásd *Loizidou* (érdem), fentebb idézve, §§ 16 és 56; *Ilaşcu*, fentebb idézve, § 387). Más tényezők is relevánsak lehetnek, például, hogy az alárendelt államigazgatásnak nyújtott katonai, gazdasági és politikai támogatás milyen mértékű befolyást és ellenőrzést biztosít az állam számára a régió felett (lásd *Ilaşcu*, fentebb idézve, §§ 388-394; *Al-Skeini*, fentebb idézve, § 139).

2. Ezen elvek alkalmazása a jelen ügy tényeire

108. Ezen a ponton szükséges felidézni a jelen ügy tényeit. A kérelmezők a transzdnisztrai moldáv közösségből származó gyermekek és szülők, akik sérelmezték a szeparatista hatóságok nyelvpolitikájának a saját és gyermekeik oktatására és családi életükre gyakorolt hatását. A panaszaik központjában a “DMK” hatóságainak 2002 és 2004 közötti tevékenysége áll, ami egy néhány évvel korábban hozott döntést kényszerített ki, amely megtiltotta az iskoláknak a latin ábécé használatát, és minden iskola számára kötelezővé tette a regisztrációt, a “DMK” jóváhagyta tanrend és a cirill írás használatát. Így 2002. augusztus 22-én a “DMK” rendőrsége erőszakkal kiszorította a diákokat és a tanárokat a grigoriopoli Ștefan cel Mare Iskolából. Az iskola nem nyithatott ki újra ugyanabban az épületben, és végül egy 20 km távolságra lévő épületbe helyezték át, moldovai ellenőrzésű területre. A gyermekeket és a személyzetet a rîbnițai Evrica Iskolából 2004 júliusában szorították ki. Ugyanebben a hónapban a tighinai Alexandru cel Bun Iskolát bezárással, és az elektromos és vízhálózatról való lekapcsolással fenyegették. Mindkét iskolának kevésbé megfelelő és kevésbé jól felszerelt épületekbe kellett költözniük városon belül a következő tanév kezdetén.

(a) A Moldovai Köztársaság

109. A Bíróságnak először azt kell megállapítania, hogy az ügy a Moldovai Köztársaság joghatósága alá tartozik-e. Ezzel kapcsolatban a Bíróság megjegyzi, hogy mindhárom iskola mindig moldáv területen helyezkedett el. Igaz, ahogyan azt minden fél elismeri, hogy Moldovának nincs hatalma a területének bizonyos, a Dnyeszter keleti partján fekvő részei felett, amit a “DMK” ellenőriz. Mindazonáltal a fentebb idézett *Ilaşcu* ügyben a Bíróság megállapította, hogy Transzdnisztriában fogva tartott

személyek Moldova joghatósága alá estek, mert Moldova állami területén voltak, még akkor is, ha nem gyakorolt valós ellenőrzést a transzdnisztriai régió felett. Moldova 1. Cikk szerinti kötelezettsége, hogy “biztosítsa a joghatósága alatt álló minden személy számára a [z egyezményes] jogokat és szabadságokat” a körülmények között arra a pozitív kötelezettségre korlátozódott, hogy diplomáciai, gazdasági, jogi vagy egyéb eszközöket alkalmazzon, amelyekre egyaránt lehetősége volt és összhangban voltak a nemzetközi joggal (lásd *Ilașcu*, fentebb idézve, § 331). A Bíróság hasonló következtetésre jutott az *Ivanțoc és társai v. Moldova és Oroszország* ügyben, no. 23687/05, §§ 105-111, 2011. november 15.

110. A Bíróság nem lát olyan alapot, ami szerint ezt az ügyet másként kellene kezelni. Habár Moldovának nincs valós ellenőrzése a “DMK” cselekményei felett Transzdnisztriában, a tény, hogy a terület a nemzetközi közjog szerint Moldova területének része, megalapozza az Egyezmény 1. Cikke szerinti kötelezettséget, hogy minden rendelkezésre álló jogi és diplomáciai eszközt alkalmaznia kell, hogy továbbra is biztosítsa az ott élők számára az Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok érvényesülését (lásd *Ilașcu*, fentebb idézve, § 333). A Bíróság a következőkben fogja vizsgálni, hogy Moldova eleget tett-e a tevőleges kötelezettségének.

(b) Az Oroszországi Föderáció

111. A Bíróságnak ez után azt kell megvizsgálnia, hogy a kérelmezőkre az Oroszországi Föderáció joghatósága is kiterjed-e. Kiindulási pontnak a Bíróság azt tekinti, hogy a jelen ügy kulcseseményei, nevezetesen az iskolák erőszakos kiürítése 2002 augusztusa és 2004 júliusa között történtek. Ez a két év a Bíróság *Ilașcu* ügyben (fentebb idézve) 2004 júliusában hozott ítéletében vizsgált időszakra esik. Igaz, hogy abban az ügyben a kérdés szempontjából azt ítélte relevánsnak, hogy orosz joghatóság alatt tartóztatták le, tartották fogva és részesítették rossz bánásmódban, majd adták át a “DMK” őrizetébe a 14. hadsereg katonái 1992-ben *Ilașcu*, *Leșco*, *Ivanțoc* és *Petrov-Popa* urakat. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár ezek az események azelőtt történtek, hogy Oroszország 1998. május 5-én ratifikálta volna az Egyezményt, a felelősség folyamatos és megszakítatlan láncolatát alkották az Oroszországi Föderáció részéről a fogva tartottak sorsát illetően. A Bíróság azt is a felelősségi lánc részének tartotta, hogy az 1991-1992-es transzdnisztriai felkelés alatt az Oroszországi Föderáció hatóságai katonailag és politikailag is a szeparatista rezsim megalapítását segítették (lásd *Ilașcu*, fentebb idézve § 382). Továbbá az 1998 májusa, amikor Oroszország ratifikálta az Egyezményt, és 2004 májusa, amikor a Bíróság meghozta az ítéletet, között eltelt időszakban a “DMK” az Oroszországi Föderáció nyújtotta katonai, gazdasági, pénzügyi és politikai támogatásnak köszönhetően maradt fenn, és Oroszország valódi hatalma, de legalábbis döntő befolyása alatt maradt (*Ilașcu*, fentebb idézve, § 392). A Bíróság tehát

úgy ítélte meg, hogy a kérelmezők az Egyezmény 1. Cikkének céljai szerint az Oroszországi Föderáció „joghatósága” alá tartoztak (*Ilaşcu*, fentebb idézve, §§ 393-394).

112. Ezen körülmények alapján, amikor a Bíróság korábban már arra a következtetésre jutott, hogy az Oroszországi Föderáció joghatóságot gyakorolt bizonyos események felett a vonatkozó időszakban, úgy ítéli meg, hogy most az orosz Kormányt terheli annak bizonyítása, hogy Oroszország nem gyakorolt joghatóságot a jelen ügy panaszosai által sérelmezett események felett.

113. Az orosz Kormány tagadja, hogy Oroszország joghatóságot gyakorolt volna Transzdnisztria felett a vonatkozó időszakban. Az orosz Kormány elsősorban azt hangsúlyozta, hogy a jelen ügy élesen megkülönböztethető az *Ilaşcu* ügytől, fentebb idézve, amelyben a Bíróság megállapította, hogy orosz katonák hajtották végre a kérelmezők kezdeti letartóztatását és bebörtönzését, és az *Al-Skeini* ügytől, szintén fentebb idézve, amelyben a Bíróság megállapította, hogy az Egyesült Királyság joghatósággal rendelkezett a brit katonák által kivitelezett biztonsági hadműveletek során bekövetkezett iraki civilek halálának tekintetében.

114. A Bíróság felidézi, hogy korábban már megállapította, hogy egy állam bizonyos kivételes körülmények között a területén kívül is gyakorolhat joghatóságot, az állam megbízottja által egyének vagy egyének egy csoportja felett gyakorolt hatalom és kontroll útján, ahogyan ez például az *Al-Skeini* ügyben is történt (fentebb idézve, § 149). Mindamellet a Bíróság azt is megállapította, hogy egy állam akkor is képes joghatóságot gyakorolni a területén kívül, ha jogos vagy jogellenes hadműveletek következtében egy szerződő állam a nemzeti területén kívüli térség felett gyakorol valós hatalmat (lásd 106. pont fentebb). A Bíróság elismeri, hogy nincs bizonyíték orosz megbízottak közvetlen részvételére a kérelmezők iskolái ellen elkövetett akciókban. Azonban a kérelmezők előadásai szerint Oroszország valós hatalmat gyakorolt a „DMK” felett a vonatkozó időszakban, és a Bíróságnak meg kell állapítania, hogy valóban ez volt-e a helyzet.

115. Az Oroszországi Föderáció Kormánya azt állította, hogy a Bíróság csak akkor állapíthatná meg, hogy Oroszország valós hatalmat gyakorolt, ha megállapítaná, hogy a „DMK” „kormánya” az orosz állam szervének tekinthető a hágai Nemzetközi Bíróságnak *A népiirtás büntetésének megelőzése és megbüntetéséről szóló nemzetközi egyezmény alkalmazását érintő ügyben (Bosznia és Hercegovina v. Szerbia és Montenegró)* elfoglalt álláspontjával összhangban (lásd 76. pont fent). A Bíróság felidézi, hogy az Oroszországi Föderáció Kormány által hivatkozott ügyben a hágai Nemzetközi Bíróság azzal foglalkozott, hogy megállapítsa, hogy egy személy vagy személyek egy csoportjának cselekménye mikor tudható be egy államnak oly módon, hogy az állam a nemzetközi jog szerint felelőssé válhasson azért a cselekményért. A jelen ügyben azonban a Bíróság egy

másik kérdéssel foglalkozik, nevezetesen hogy egy panaszos által sérelmezett tények egy felelős állam joghatósága alá esnek-e az Egyezmény 1. Cikkének értelmében. Ahogy a Bíróság esetjogának fenti összefoglalása mutatja, az Egyezmény 1. Cikke szerinti "joghatóság" megállapítására szolgáló tesztet soha nem azonosította egy állam nemzetközi jogi jogsértésért való felelősségét megalapozó teszttel.

116. Jelen ügy körülményei alapján a Bíróságnak meg kell győződnie arról a ténykérdésről, hogy Oroszország valós ellenőrzést gyakorolt-e a 'DMK' felett a 2002 augusztusától 2004 júliusáig tartó időszakban. Ennek megállapítása során a Bíróság a bemutatott bizonyítékokra támaszkodik, és ha szükséges, *proprio motu* beszerzett forrásokra is (lásd, *mutatis mutandis*, *Saadi v. Olaszország* [NK], no. 37201/06, § 128, ECHR 2008).

117. Az Orosz Kormány hangsúlyozta, hogy a katonai jelenléte Transzdnisztriában a vonatkozó időszakban jelentéktelen volt, körülbelül 1,000, a colbaşnai fegyverraktárat őrző OHCs katonából, és további 1,125, a nemzetközileg felállított békefenntartó erő részeként a Biztonsági Zónában állomásozó katonából állt. Az *Ilaşcu* ítéletben a Bíróság megállapította, hogy egy körülbelül 1,500 tagú OHCs őrizte a fegyverraktárakat 2002-ben (fentebb idézve, § 131). Az orosz katonák számát az ügy felei nem vitatták (lásd 37. pont fent). A colbaşnai fegyverraktár tekintetében lehetetlen pontosan meghatározni annak méretét és készletét a 2002 és 2004 közötti időszakban, mivel az orosz Kormány nem biztosította a Bíróságnak a tőle kért részletes információkat, és mivel független megfigyelők számára megtagadták a hozzáférést. Azonban az *Ilaşcu* ítéletben (fentebb idézve, § 131) a Bíróság bizonyítékként hivatkozott arra, hogy 2003-ban az OHCs legalább 200,000 tonna katonai felszereléssel és tölténnyel, továbbá 106 harci tankkal, 42 harckocsival, 109 fegyveres utasszállítóval, 54 fegyveres felderítőjárművel, 123 ágyúval és aknavetővel, 206 tankellenes fegyverrel, 226 légvédelmi fegyverrel, kilenc helikopterrel és 1648 különböző típusú járművel rendelkezett a fegyverraktárban.

118. A Bíróság elfogadja, hogy a 2002 és 2004 között Transzdnisztriában állomásozó katonai személyzet száma jelentősen csökkent (lásd *Ilaşcu*, fentebb idézve, § 387), és hogy a terület méretéhez viszonyítva kevés volt. Mindazonáltal a Bíróság az *Ilaşcu* ügyben (fentebb idézve, § 387) a Colbaşna-ban tárolt fegyverzet méretének tekintetében úgy találta, hogy az orosz hadsereg katonai jelentősége és visszatartó befolyása fennmaradt a régióban. Mi több, a fegyverraktárakkal és a katonákkal összefüggésben a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a történelmi háttér jelentős hatást gyakorol a jelen ügyben vizsgált időszakban elfoglalt helyzetre. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy az *Ilaşcu* ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a szeparatisták kizárólag az orosz katonai segítség hatására tudták megszilárdítani a hatalmukat 1992-ben. A colbaşnai fegyverraktár eredetileg a Szovjetunió 14. Hadseregének tulajdonát képezte, és a Bíróság megállapította, hogy a fegyveres konfliktus során a szeparatisták minden

kétséget kizáróan képesek voltak felfegyverezni magukat a fegyverraktárból a 14. Hadsereg katonáinak segítségével. A Bíróság megállapította továbbá, hogy a 14. Hadsereg raktáraiból a szeparatistáknak juttatott jelentős mennyiségű fegyver és töltény döntő fontosságú volt annak megakadályozásában, hogy a moldáv hadsereg visszanyerhesse a Transzdnisztria feletti ellenőrzését. Továbbá a Bíróság úgy találta, hogy a konfliktus kezdetétől fogva nagy számban érkeztek orosz nemzetiségűek Transzdnisztriába, főleg Cossacksból, hogy a szeparatisták oldalán harcoljanak a moldáv erők ellen. Végül a Bíróság megállapította, hogy 1992 áprilisában a Transzdnisztriában állomásozó orosz hadsereg (OHCs) beavatkozott a konfliktusba, lehetővé téve, hogy a szeparatisták elfoglalják Tighinát.

119. Az orosz Kormány nem biztosított olyan bizonyítékokat a Bíróság számára, ami azt mutatná, hogy nem támaszkodhatna ezekre az *Ilaşcu* ítéletben tett megállapításokra. A Bíróság szerint a megállapításai alapján, miszerint a szeparatista rezsim eredendően kizárólag az orosz katonai segítség eredményeként jött létre, a tény, hogy Oroszország a nemzetközi kötelezettségvállalását megsértve fenntartotta és hozzáférhetetlenné tette a fegyverraktárakat moldáv területen, az azokat védő 1,000 katonával együtt komoly, folytatólagos támogatást jelentett a “DMK” rezsim számára.

120. A fent kifejtettek szerint a Bíróság az *Ilaşcu* ítéletben többek között azt is megállapította, hogy a “DMK” a kérdéses időszak alatt kizárólag az orosz gazdasági támogatásnak köszönhetően maradt fenn (lásd 111. pont fent). A Bíróság nem gondolja úgy, hogy az orosz Kormány kimerítette az őt terhelő bizonyítási kötelezettséget, ugyanis nem igazolta, hogy ezek a megállapítások helytelenek lennének. Azt különösen nem tagadta az orosz Kormány, hogy az orosz állami vállalat, a Gazprom szolgáltatott gázt a régiónak, és hogy a “DMK” mind a háztartások, mind pedig a nagy transzdnisztriai ipari komplexumok – melyek közül sokat a Bíróság orosz tulajdonban állónak ítélt – által elfogyasztott gáznak csupán a töredékéért fizetett (lásd 39-40. pontok fentebb). Az orosz Kormány elismerte, hogy évente USD milliókat költ Transzdnisztria lakosságára humanitárius segélyek formájában, ami magában foglalja az öregségi nyugdíjak fizetését, és az iskolák, kórházak és börtönök anyagi támogatását. A moldáv Kormány által szolgáltatott és az orosz Kormány által nem vitatott statisztikák alapján a “DMK” lakosságának csupán nagyjából 20%-a aktív gazdaságilag, melynek fényében az orosz eredetű nyugdíjak és egyéb támogatások fontossága a helyi gazdaság szempontjából jobban értékelhető. Végezetül a Bíróság megjegyzi, hogy az orosz Kormány nem vitatta a kérelmezők állampolgárságot érintő statisztikáit, melyek szerint a “DMK” ellenőrzése alatt álló régió lakosságának majdnem egyötöde orosz állampolgárságot kapott (lásd 41-42 pontok fent).

121. Összegezve tehát az orosz Kormány nem győzte meg a Bíróságot arról, hogy a 2004-es *Ilaşcu* ítéletben (fentebb idézve) megállapított

következtetések pontatlanok lettek volna. A “DMK” orosz katonai támogatás hatására jött létre. A folyamatos katonai és hadfelszerelési jelenlét a régióban egyértelmű jelét küldte a “DMK” vezetői, a moldáv Kormány, és a nemzetközi megfigyelők felé annak, hogy Oroszország folyamatosan támogatja katonailag a szeparatistákat. Ezen felül a lakosság függött az ingyenes vagy erősen támogatott gázszolgáltatástól, és az Oroszországból érkező nyugdíjaktól és egyéb pénzügyi segítségtől.

122. A Bíróság tehát fenntartja az *Ilașcu* ítélet (fentebb idézve) megállapításait, miszerint a 2002-2004 közötti időszakban a “DMK” kizárólag Oroszország katonai, gazdasági és politikai támogatásának hatására maradhatott fenn és állhatott ellen a moldáv és a nemzetközi törekvéseknek, hogy megoldják a konfliktust, majd demokráciát és jogbiztonságot hozzanak a térségbe. Ezek között a körülmények között a “DMK” erős függése az orosz támogatástól komolyan azt jelzi, hogy Oroszország valódi ellenőrzéssel rendelkezett és döntő befolyást gyakorolt a “DMK” kormányzata felett az iskolai krízis idején.

123. Ezekből az következik, hogy a jelen ügy kérelmezői Oroszország joghatósága alá esnek az Egyezmény 1. Cikke szerint. A Bíróságnak mindezek után azt kell eldöntenie, hogy megsértették-e a kérelmezők egyezményes jogait, ami megalapozhatja a felelős államok felelősségét.

II. AZ ELSŐ KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV 2. CIKKÉNEK ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE

124. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikke úgy rendelkezik, hogy:

“Senkitől sem szabad megtagadni az oktatáshoz való jogot. Az állam az oktatás és tanítás terén vállalt feladatkörök gyakorlása során köteles tiszteletben tartani a szülők vallási és világnézeti meggyőződésével összhangban lévő oktatáshoz és tanításhoz való jogot.”

A. A felek előadásai

1. A kérelmezők

125. A kérelmezők előadták, hogy a Bíróságnak meg kellene ragadnia az alkalmat az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikke szerinti gyakorlatának fejlesztésére, figyelembe véve az oktatáshoz való jog nemzetközi mércéit. Például az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 26. Cikke, Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 13. Cikk 1. bekezdése, és a Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény 29. cikk 1(a) bekezdése mind úgy rendelkeznek, hogy az oktatásnak „az ember személyiségének kibontakozására” kell irányulnia. A Bíróság már elismerte az oktatás jelentőségének fontosságát a gyermekek fejlődésének szempontjából ezekre a jogforrásokra hivatkozva: *Timishev v. Oroszország*,

nos. 55762/00 and 55974/00, § 64, ECHR 2005-XII). A kérelmezők előadása szerint az oktatás további célja az, hogy lehetővé tegye a gyermekeknek, hogy képesek legyenek a társadalom részévé válni, gyermekként és később felnőttként. Az olyan oktatás, amely nem képes teljesíteni ezeket a célokat, korlátozza a gyermek lehetőségeit, és azt, hogy kitörjön a szegénységből és más emberi jogokban is részesüljön. A kérelmezők előadása szerint a nyelvhasználat eredendően kapcsolódik ezekhez az oktatási prioritásokhoz.

126. A kérelmezők előadták, hogy a fő incidensek, melyekre hivatkoztak, 2002 és 2004 között történtek, amikor az iskolákat arra kényszerítették, hogy bezárjanak, és más épületekben nyissanak ki újra. Eskü alatti írásbeli nyilatkozatokat nyújtottak be, melyekben leírták, hogy a “DMK” tevékenysége az iskolák ellen személyesen érintette őket. 2004 nyarán az iskolákat bezárták, és megostromolta, végül pedig lerohanta őket a “DMK” rendőrsége. A tanárokat letartóztatták és fogva tartották, a latin írással készült anyagokat elkobozták és megsemmisítették. Néhány szülő elvesztette az állását, amiért úgy döntött, hogy moldáv nyelvű iskolába járattja a gyermekét.

127. A kérelmezők hangsúlyozták, hogy azóta sem következett be jelentős változás a helyzetükben. A latin írást tiltó jogszabály hatályban maradt, és a moldáv/román nyelven oktatás a zaklatás és a büntetőjogi felelősségre vonás veszélyét hordozta. A 2002 és 2004-es eseményeket követően sok szülő feladta a küzdelmet, hogy moldávul/románul taníttassa a gyermekét. Azoknak, akik kitartottak, el kellett fogadniuk, hogy az oktatás minőségét befolyásolhatja a megfelelő épületek hiánya, az iskolába és onnan történő hosszú utazás, az eszközök és az oktatási időn kívüli tevékenységekhez való hozzáférés hiánya, és a folyamatos zaklatás, az iskolaépületek elleni vandalizmus, fenyegetés és szóbeli gyalázkodás. A “DMK” hatóságai által a moldáv/román nyelvet beszélők számára felajánlott alternatíva a “moldovai” nyelvű oktatás volt (moldáv/román cirill betűkkel írva). Mivel azonban ezt a nyelvet sehol nem ismerik el Transzdnisztrián kívül, és még a “DMK” közigazgatása sem használta, a tananyag a szovjet időkből származott, és a további és magasabb szintű oktatás vagy munkalehetőség esélyei csökkentek.

128. A “DMK” hatóságainak kudarca, hogy folyamatos oktatást biztosítsanak a területi állam domináns és hivatalos nyelvén egyértelműen érintette az oktatáshoz való jog lényegét. Ezen felül a “DMK” meg sem próbált alkalmazkodni a moldáv nemzetiségű lakossághoz, és szabad hozzáférést biztosítani számukra a magániskolákhoz, ahol a gyermekek a saját nyelvükön tanulhattak volna. A kérelmezők a saját helyzetüket a *Ciprus v. Törökország* ügybeli beékelődött görög lakosság helyzetéhez hasonlították a, fentebb idézve, § 278. A kérelmező szülők sérelmezték továbbá, hogy az oktatási kormányzat rendelkezései beavatkozást jelentenek a filozófiai meggyőződésük tiszteletben tartásához való jogba; különösen

abba a meggyőződésükbe, hogy a gyermekük mindenk felett álló érdekét szolgálja a moldáv nyelvű oktatás.

129. A kérelmezők előadták, hogy Moldovának pozitív kötelezettsége volt, hogy minden szükséges, ésszerű és megfelelő eszközt alkalmazzon annak érdekében, hogy fenntartsa és megvédje a moldáv nyelvű oktatást a területén. Moldova pozitív kötelezettségének teljesítésével kapcsolatban a kérelmezők előadták, hogy a latin írást használó iskolák sorsa nem vált a konfliktus megoldásának feltételévé a multilaterális tárgyalások során, és nem tűnt úgy, hogy kiemelt szerepet kapott volna a “DMK” hatóságainak és az orosz Kormánynak nyújtott reprezentációkban. A “DMK” tisztviselői akadálytalanul utazhattak Moldovában, ellentétben az EU-val, ami kitiltotta területéről a “DMK” szervezetének magas rangú tagjait, többek között kifejezetten a latin írást használó iskolák kezelése miatt. A kérelmezők azt is állították, hogy a moldáv Kormány elégtelen lépéseket tett azért, hogy biztosítsa a gyermekek visszahelyezését a megfelelő oktatási létesítményekbe, és hogy megvédje őket a zaklatástól.

130. A kérelmezők előadták, hogy a jelen ügyben történt egyezményesértés közvetlenül és megszakítás nélkül kapcsolódik az Oroszországi Föderáció tevékenységéhez, mellyel megalapozta és folyamatosan támogatta a “DMK” kormányzatát. Oroszország semmi jelét nem mutatta az egyezményesértés megelőzésének vagy ellenzésének. Ehelyett Oroszország támogatta a “DMK” oktatáspolitikáját azzal, hogy tansegédleteket biztosított a régió orosz nyelvű iskoláinak, elismerte a “DMK” orosz nyelvű iskoláiban szerzett végzettséget, és orosz felsőoktatási intézményeket nyitott Transzdnisztriában anélkül, hogy konzultált volna a moldáv Kormánnyal.

2. A moldáv Kormány

131. A moldáv Kormánynak nem voltak részletes információi a kérelmezők folyamatosan fennálló helyzetének részleteiről. Azt azonban meg tudta erősíteni, hogy bár a kezdeti krízis úgy tűnt, hogy véget ért, és a helyzet “normalizálódott”, mind a három iskolába járó gyermekek száma folyamatosan csökkent. Például az Alexandru cel Bun és az Evrica iskolák tanulóinak száma gyakorlatilag megfelelő volt 2007 és 2011 között, miközben a Ștefan cel Mare iskola számai nagyjából stagnáltak. Összességében a moldáv/román nyelven tanulók száma Transzdnisztriában a 2009-es 2,545-ről 1,908-ra csökkent 2011-re.

132. A moldáv Kormány előadta, hogy minden létező eszközzel a helyzet javítására törekedett, általában a transzdnisztriai konfliktus és különösen az iskolák támogatásának tekintetében. Kijelentette, hogy Moldova soha sem támogatta vagy fogadta el a transzdnisztriai szeparatista rezsimet. A moldáv Kormány egyetlen célja a vita megoldása, a terület feletti ellenőrzés visszanyerése, és a jogbiztonság és az emberi jogok tiszteletben tartásának biztosítása volt.

133. Az iskolák vonatkozásában a moldáv Kormány fizette az épületek bérleti díját és felújítását, a tanárok fizetését, az oktatási segédanyagokat, a buszokat és a számítógépeket. A moldáv törvények szerint a kérelmezők, minden Transzdnisztriában érettségizett diákkal egyetemben, speciális előnyöket élveznek a moldovai egyetemi és felsőoktatási intézményi helyekre való jelentkezéskor. Ezen felül a moldáv Kormány nemzetközi szinten is felhozta a transzdnisztriai iskolák kérdését, és nemzetközi segítséget és közvetítést keresett, például az EU és az EBESZ égisze alatt, Németországban 2011-ben tartott konferencián. A moldáv Kormánytól nem várható el, hogy ezen felül is lépéseket tegyen a tevőleges kötelezettségének teljesítéséért a kérelmezők tekintetében, mivel nem gyakorolt valós hatalmat vagy ellenőrzést a kérdéses terület felett.

134. A lépések, melyeket Moldova a kérelmezők helyzetének javításáért tett, annak az implicit elismerését jelentik, hogy a jogaikat megsértették. A moldáv Kormány tehát nem állítja, hogy nem sértették meg az oktatáshoz való jogukat jelen ügyben. Ehelyett arra kérte a Bíróságot, hogy gondosan és egyenként mérlegelje mindkét felelős ország felelősségét a kérelmezők jogainak megsértéséért.

3. Az orosz Kormány

135. Az orosz Kormány, mely tagadta a felelősségét a “DMK” bármilyen cselekményéért, csupán korlátozott terjedelmű észrevételt nyújtott be az ügy érdemével kapcsolatban. Mindazonáltal kiemelte, hogy Oroszország nem tehető felelőssé a “DMK” rendőrségének cselekményeiért, melyek során lerohanták az iskolaépületeket, vagy azért, hogy a “DMK” helyi hatóságai elzárták a víz és elektromos szolgáltatást. Az orosz Kormány hangsúlyozta, hogy Oroszország kizárólag mediátorként vett részt az iskolai krízisben. Ukrán és EBESZ mediátorokkal együtt segítséget nyújtott a vita megoldásában. Az orosz Kormány kiemelte továbbá, hogy 2004 szeptemberétől-októberétől a nemzetközi mediációt követően a problémák megoldódtak, és a három iskola diákjai folytathatták a tanulmányaikat.

B. A Bíróság értékelése

1. Általános elvek

136. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkének alkalmazása és értelmezése során a Bíróságnak figyelemmel kell lennie a tényre, hogy annak kontextusa egy, az egyéni emberi jogok védelmére rendelt nemzetközi szerződés, és hogy az Egyezményre egységes egészként kell tekinteni, és az értelmezésének támogatnia kell a belső konzisztenciát és a különböző rendelkezések közötti összhangot (*Stec és társai v. Egyesült Királyság* (dec.) [NK], nos. 65731/01 és 65900/01, § 48, ECHR 2005-X;

Austin és társai v. Egyesült Királyság [NK], nos. 39692/09, 40713/09 és 41008/09, § 54, 2012. március 15.). Így az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkének két mondatát nem csak egymás fényében kell olvasni, hanem különösen a 8., 9. és 10. Cikkével együtt, amelyek elismerik mindenki, így a szülők és gyermekek jogát a “magán- és családi életét tiszteletben tartásához”, “a gondolat-, a lelkiismeret- és vallásszabadsághoz”, és a “az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságához” (lásd *Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen v. Dánia*, 1976. december 7-i ítélet, Series A no. 23, § 52; *Folgerø és társai v. Norvégia* [NK], no. 15472/02, § 84, ECHR 2007-III; *Lautsi és Társai v. Olaszország* [NK], no. 30814/06, § 60, ECHR 2011 (extracts); lásd még *Ciprus v. Törökország* [NK], no. 25781/94, § 278, ECHR 2001-IV). Ezen rendelkezés értelmezése és alkalmazása során figyelembe kell venni továbbá a nemzetközi jog minden vonatkozó, a szerződő felek közötti kapcsolatra alkalmazható releváns szabályát vagy elvét, és az Egyezményt a lehető legnagyobb összhangban kell értelmezni a nemzetközi jog egyéb szabályaival, amelynek egyébként maga is részét képezi (lásd *Al-Adsani v. Egyesült Királyság* [NK], no. 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI; *Demir és Baykara v. Törökország* [NK], no. 34503/97, § 67, ECHR 2008; *Saadi v. Egyesült Királyság* [NK], no. 13229/03, § 62, ECHR 2008-...; *Rantsev v. Ciprus és Oroszország*, no. 25965/04, §§ 273-274, ECHR 2010 (kivonatok)). Tehát az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának, az Egyezménynek az Oktatásban Alkalmazott Megkülönböztetés Elleni Küzdelemről, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának, a Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről Szóló Egyezménynek és a Gyermekek Jogairól Szóló Egyezménynek az oktatáshoz való jogról szóló rendelkezései relevanciával bírnak (lásd 77-81. pont fentebb, és lásd még *Timishev v. Oroszország*, nos. 55762/00 és 55974/00, § 64, ECHR 2005-XI). Végezetül, a Bíróság hangsúlyozza, hogy az Egyezmény, mint az egyéni emberi lények védelmét szolgáló eszköz tárgya és célja megköveteli, hogy a rendelkezéseit úgy értelmezzék és alkalmazzák, hogy gyakorlati és hatékony védelmet nyújtsanak (lásd, *inter alia*, *Soering v. Egyesült Királyság*, 1989. július 7., § 87, Series A no. 161; és *Artico v. Olaszország*, 1980. május 13., § 33, Series A no. 37).

137. Azzal, hogy az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkének első mondatával a Szerződő Államok arra kötelezik magukat, hogy “senkitől sem szabad megtagadni az oktatáshoz való jogot”, és minden joghatóságuk alá tartozó személynek garantálják az adott időben létező oktatási intézményekhez való hozzáférést (lásd “*a Belgiumban az oktatásban használatos nyelvekről szóló törvény egyes aspektusaihoz kapcsolódó ügyet*, 1968. július 23-i ítélet, Series A no. 6, §§ 3-4). Ez a fajta hozzáférés csupán egy részét jelenti az első mondatban meghatározott oktatáshoz való jognak. Hogy a jog hatékony legyen, ahhoz többek között az szükséges, hogy a kedvezményezett személynek lehetősége legyen profitálni a számára

nyújtott oktatásból, vagyis hogy az egyes országok szabályaival összhangban, valamilyen formában elismerjék az elvégzett tanulmányait (“*a Belgiumban az oktatásban használatos nyelvekről szóló törvény egyes aspektusaihoz kapcsolódó*” ügy, fentebb idézve, § 4). Továbbá, bár az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkének szövege nem határozza meg a nyelvet, amelyen az oktatásnak folynia kell, az oktatáshoz való jog kiüresedne, ha nem a kedvezményezett javára, vagyis a nemzeti nyelven, vagy az ügytől függően a nemzeti nyelvek egyikén való oktatáshoz való jogra utalna (“*a Belgiumban az oktatásban használatos nyelvekről szóló törvény egyes aspektusaihoz kapcsolódó*” ügy, fentebb idézve, § 3).

138. A Cikk második mondatában meghatározott jog az első mondatban meghatározott oktatáshoz való alapjog járuléka. A szülők felelősek elsődlegesen a gyermekeik oktatásáért és taníttatásáért, és ezért elvárhatják az államtól, hogy az tiszteletben tartsa a vallási és filozófiai meggyőződésüket (lásd “*a Belgiumban az oktatásban használatos nyelvekről szóló törvény egyes aspektusaihoz kapcsolódó*” ügy, fentebb idézve, §§ 3-5 és *Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen v. Dánia*, 1976. december 7-i ítélet, Series A no. 23, § 52). A második mondat a sokszínű oktatás lehetőségének védelmét célozza, mely lehetőség alapvető fontosságú az Egyezményben foglalt “demokratikus társadalom” megőrzése szempontjából. Ez azt is jelenti, hogy az állam az Egyezményben foglalt, az oktatáshoz és tanításhoz kapcsolódó kötelezettségek teljesítése során köteles biztosítani, hogy a tananyagban szereplő információkat és tudást objektív, kritikus és plurális formában közvetítsék. Az államnak tilos olyan oktatási célt követnie, ami a szülők vallási és filozófiai meggyőződését nem tartja tiszteletben (*Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen*, fentebb idézve, §§ 50 és 53; *Folgerø*, fentebb idézve, § 84; *Lautsi*, fentebb idézve, § 62).

139. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkében meghatározott jogok az állami- és a magánintézményekre is alkalmazandóak (*Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen*, fentebb idézve, § 50). Ezen felül a Bíróság megállapította, hogy a rendelkezések az alap-, közép- és felsőfokú oktatásra is vonatkoznak (lásd *Leyla Şahin v. Törökország* [NK], no. 44774/98, §§ 134 és 136, ECHR 2005-XI).

140. A Bíróság azonban elismeri, hogy fontossága ellenére az oktatáshoz való jog nem abszolút, hanem korlátozható. Ha a jog lényeges tartalma nem sérül, ezek a korlátozások a jog jellegénél fogva megengedettek, hiszen az oktatáshoz való hozzáférés “a természeténél fogva az állami szabályozást igényli” (lásd “*a Belgiumban az oktatásban használatos nyelvekről szóló törvény egyes aspektusaihoz kapcsolódó*” ügy, fentebb idézve, § 3). Annak biztosítása érdekében, hogy ezek az alkalmazott korlátozások nem olyan mértékűek az adott jog tekintetében, hogy a lényegét vonják el és megfosztják a hatékonyságától, a Bíróságnak meg kell róla győződnie, hogy a korlátozások az érintettek számára előreláthatóak és legitim célt szolgálnak. Azonban az Egyezmény 8. és 11. Cikkétől eltérően,

a Bíróságot nem köti az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikke alapján a “legitim célok” taxatív felsorolása (lásd, *mutatis mutandis*, *Podkolzina v. Lettország*, no. 46726/99, § 36, ECHR 2002-II). Továbbá egy korlátozás akkor összeegyeztethető az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkével, ha megfelelő arányossági kapcsolat áll fenn az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt cél között (*Leyla Şahin*, fentebb idézve, § 154). Bár a végső döntés arról, hogy betartották-e az Egyezmény előírásait, a Bíróság feladata, a Szerződő Államok rendelkeznek bizonyos mérlegelési szabadsággal ezen a téren. Ez a mérlegelési szabadság szélesebbé válik az oktatás szintjének emelkedésével, fordított arányosságban az oktatás fontosságával az érintettek és a társadalom egésze számára (lásd *Ponomaryovi v. Bulgária*, no. 5335/05, § 56, ECHR 2011).

2. Megsértették-e a kérelmezők oktatáshoz való jogát jelen ügyben

141. A Bíróság megállapítja, hogy a felelős kormányok egyike sem vitatta a kérelmezők állításait az iskolák bezárásáról. A 2002-es és 2004-es kulcseseményeket számos nemzetközi szervezet, köztük az EBESZ monitorozta és dokumentálta (lásd 66. pont fent). A kérelmezők sérelmezték továbbá, hogy bár az iskoláknak végül lehetővé tették, hogy újra kinyissanak, a “DMK” hatóságai rekvirálták az épületeket, és új épületekbe kellett költözniük, melyek kevésbé felszereltek és nehezebben megközelíthetőek voltak. A kérelmezők azt állítják, hogy szisztematikus zaklatási és megfélemlítési kampány áldozatai voltak a “DMK” hatóságai és magánszemélyek részéről. A gyermekeket szóbeli gyalázkodás érte az iskolába menet, megállították és átkutatták őket a “DMK” rendőrei és határőrei, akik, ha latin nyelvű könyvet találtak náluk, elkobozták azt. Továbbá a két, a “DMK” ellenőrzése alatt álló területen elhelyezkedő iskola folyamatos vandalizmus célpontja volt. A kérelmezők előadták, hogy a moldáv közösségből származó szülők előtt két út állt: vagy elviselték ezt a zaklatást, vagy olyan iskolára váltottak, ahol az oktatás oroszul, ukránul vagy “moldovaiul” zajlott, ami moldáv/román nyelv cirill betűkkel írt változata. A “moldovai” nyelvet nem ismerték el vagy használták máshol a világon, habár ez volt Moldova egyik hivatalos nyelve a szovjet időkben. Ez azt jelentette, hogy a “moldovai” nyelvű iskolák számára elérhető taneszközök a modern Transzdnisztriában a szovjet időkből származtak. Nem voltak “moldovai” nyelvű főiskolák vagy egyetemek, így az ilyen iskolákban végzett gyermekeknek, akik magasabb szintű oktatásban szerettek volna részesülni, meg kellett tanulniuk egy új ábécét vagy egy új nyelvet.

142. Miközben a Bíróságnak nehéz mrghatároznia azoknak a tényeknek a részleteit, melyek a kérelmezők élményeihez kapcsolódnak az iskolák újranyitását követően, mindazonáltal megállapítja a következőket. Egyrészt a “DMK” “nyelvtörvényének” 6. Cikke hatályban maradt, és a latin ábécé használata szabálysértésnek számított (lásd 43. pont fent). Másrészt

nyilvánvaló, hogy az iskoláknak új épületekbe kellett költözniük, az Alexandru cel Bun Iskolának három település között kellett megoszlania, a Ștefan cel Mare Iskola tanulóinak pedig több mint 40 kilométert kellett utazniuk minden nap. Harmadrészt, a moldáv Kormány kimutatásai szerint a “DMK” által ellenőrzött területen maradó iskolákba járó diákok száma nagyjából megfeleződött 2007 és 2011 között, és jelentős csökkenés tapasztalható a moldáv/román nyelven tanuló gyermekek számában Transzdnisztria egész területén. Bár úgy tűnik, hogy Transzdnisztria lakossága öregszik, és a moldávok különösen nagy számban vándorolnak el (lásd 8. és 42. pontok fent), a Bíróság az Evrica és Alexandru cel Bun iskolák 50%-os létszámcsökkenését túl magasnak ítéli ahhoz, hogy csak a demográfiai faktorokkal magyarázható legyen. A Bíróság számára ezek a kétségtelen tények megerősítik az abban a 81 eskü alatt tett írásbeli nyilatkozatban foglalt állításokat, amelyeket a szülők és a diákok tettek, hogy leírják a folyamatos zaklatást, amit el kellett szenvedniük.

143. Az iskolák mindvégig az Moldáv Oktatási Minisztériumnál voltak regisztrálva, a minisztérium által kiállított tanrendet használták, és Moldova első hivatalos nyelvén biztosították az oktatást. A Bíróság ezért úgy ítéli meg, hogy az iskolák erőszakos bezárása, amely a “DMK” “nyelvtörvényén” alapult (lásd 43-44. pontok fent), és ez azt követő zaklatás beavatkozás jelentettek a kérelmező diákok jogába, hogy hozzáférjenek az adott időben működő oktatási intézményekhez és a joghoz, hogy a nemzeti nyelvükön részesüljenek oktatásban (lásd 137. pont fent). Ezen felül a Bíróság megállapítja, hogy ezek az intézkedések beavatkozást jelentettek a kérelmező szülők jogába, hogy a filozófiai meggyőződésüknek megfelelő oktatást biztosítsanak a gyermekeiknek. Ahogyan az fent megállapításra került, az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkét az Egyezmény 8. Cikkének fényében kell olvasni, ami többek között a családi élet tiszteletben tartásához való jogot garantálja. A jelen ügyben kérelmező szülők az ország hivatalos nyelvén szerették volna oktatásban részesíteni a gyermekeiket, ami egyben az anyanyelvük is volt. Ehelyett abba a kellemetlen helyzetbe kényszerültek, hogy aközött kellett választaniuk, hogy olyan iskolákba küldik a gyermekeiket, ahol az a hátrány éri őket, hogy a teljes középfokú oktatásukat olyan nyelv és ábécé kombinációjával kénytelenek elvégezni, amit mesterségesnek tartanak, amit sehol máshol nem ismernek el a világon, és amit a szovjet időkből maradt tananyagból kell tanulniuk, vagy hosszú utazásnak és/vagy rossz állapotú épületekben tanulásnak, zaklatásnak és fenyegetésnek teszi ki a gyermekeiket.

144. A Bíróságnak nem jutott tudomására olyan bizonyíték, ami azt jelezné, hogy a “DMK” hatóságainak intézkedései ezekkel az iskolákkal kapcsolatban legitim célt szolgáltak volna. Ezzel szemben úgy tűnik, hogy a “DMK” nyelvpolitikája, ahogyan ezen iskolák esetében alkalmazták, a transzdnisztriai moldáv közösség nyelvének és kultúrájának eloroszosítását célozta, összhangban a “DMK” átfogó politikai céljával, ami a Moldovától

való elszakadás és az Oroszországgal való egyesülés volt. Az alap- és középfokú oktatás alapvető fontosságát figyelembe véve minden gyermek személyes fejlődésének és jövőbeli sikerének szempontjából, megengedhetetlen volt ezen gyermekek oktatásának megszakítása, és az ő és a szüleik ilyen nehéz döntési helyzetbe kényszerítése csupán azzal a céllal, hogy körülbástyázzák a szeparatista ideológiát.

3. A felelős államok felelőssége

(a) A Moldovai Köztársaság

145. A Bíróságnak ez után meg kell állapítania, hogy a Moldovai Köztársaság teljesítette-e a kötelezettségét, hogy megfelelő és kielégítő eszközöket alkalmazzon, hogy biztosítsa a kérelmezők Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikke szerinti jogait (lásd 110. pont fent). Az *Ilaşcu* ítéletben (fentebb idézve, §§ 339-340) a Bíróság megállapította, hogy Moldova tevőleges kötelezettségei egyrészt az ahhoz szükséges eszközökhöz kapcsolódtak, melyek révén újra ellenőrzést gyakorolhatott volna a Transzdnisztriai terület felett a joghatósága kifejeződéseként, másrészt azokhoz az eszközökhöz, melyek segítségével biztosíthatta volna a kérelmezők jogainak tiszteletben tartását. A Transzdnisztria feletti ellenőrzés visszaszerzése egyrészt azt kívánta meg Moldovától, hogy tartózkodjon a szeparatista rezsim támogatásától, másrészt, hogy minden rendelkezésére álló politikai, jogi és egyéb eszközt felhasználjon a terület felett ellenőrzés visszanyerése érdekében.

146. Ezen tevőleges kötelezettségek teljesítésének tekintetében a Bíróság az *Ilaşcu* ítéletben megállapította továbbá, hogy a háborús cselekmények 1991-92-es kezdetétől fogva a 2004 júliusában meghozott ítéletig Moldova minden rendelkezésére álló eszközzel élt a Transzdnisztriai terület feletti ellenőrzés visszaszerzése érdekében (fentebb idézve, §§ 341-től 345-ig). A Bíróság számára nem áll rendelkezésre olyan bizonyíték, ami ellenkező következtetésekre vezetne jelen ügyben.

147. Az *Ilaşcu* ítéletben a Bíróság úgy találta, hogy Moldova nem teljesítette a tevőleges kötelezettségét abban a tekintetben, hogy nem alkalmazott minden rendelkezésére álló eszközt a "DMK" és Oroszország hatóságaival folytatott tárgyalásai során, hogy azok véget vessenek a panaszosok jogainak megsértésének (fentebb idézve, §§ 348-352). Jelen ügyben azonban a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a moldáv Kormány figyelemre méltó erőfeszítéseket tett a kérelmezők támogatása érdekében. Különösen azzal, hogy miután a "DMK" katonailag elfoglalta az iskolák korábbi épületeit, a moldáv Kormány finanszírozta az új épületek bérleti díját és felújítását, továbbá kifizette az összes felszerelést, személyzeti fizetést és útiköltséget; ugyan messze nem az ideális feltételekkel, de ezáltal lehetővé téve az iskoláknak, hogy továbbra is működhessenek, és a

gyermeknek, hogy moldávuul tanulhassanak (lásd 49-53., 56. és 61-63. pontok fent).

148. Az előzőek fényében, a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Moldovai Köztársaság teljesítette a tevőleges kötelezettségét a kérelmezők tekintetében. Ezek alapján úgy határoz, hogy a Moldovai Köztársaság nem sértette meg az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkét.

(b) Az Oroszországi Föderáció

149. A Bíróság megjegyzi, hogy nincs bizonyíték orosz megbízottak bármilyen közvetlen részvételére a kérelmezők elleni intézkedésekben. Nincs bizonyíték továbbá orosz részvételre vagy jóváhagyásra a "DMK" nyelvpolitikájában általában. Sőt, ukrán és EBESZ mediátorokkal együttműködő orosz mediátorok erőfeszítéseinek hatására tették lehetővé a "DMK" hatóságai, hogy az iskolák "külföldi magán oktatási intézményekként" újra kinyithassanak (lásd 49., 56. és 66. pontok fent).

150. Mindazonáltal a Bíróság megállapította, hogy Oroszország valós ellenőrzést gyakorolt a "DMK" felett a kérdéses időszakban. Ennek a következtetésnek a fényében, és a Bíróság esetjogával összhangban nem szükséges meghatározni, hogy Oroszország részletes ellenőrzést gyakorolt-e az alárendelt helyi kormányzat politikája és cselekményei felett (lásd 106. pont fent). A "DMK"-nak nyújtott folyamatos katonai, gazdasági és politikai támogatása alapján, melyek hiányában az képtelen lett volna fennmaradni, az Egyezmény szerint Oroszország felelősségét vonja maga után a kérelmezők oktatáshoz való jogának megsértéséért. Következésképpen a Bíróság megállapítja, hogy Oroszországi Föderáció megsértette az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkét.

III. AZ EGYEZMÉNY 8. CIKKÉNEK ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE

151. Az Egyezmény 8. Cikke úgy rendelkezik, hogy:

"1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges."

152. A kérelmezők előadták, hogy a magán- és családi élet tiszteletben tartása a 8. Cikk szerint magában foglalja a nyelv elismeréséhez való jogot, mint a nemzeti és kulturális identitás részét. A nyelv a szociális érintkezés és a személyiség fejlődésének létfontosságú eszköze. Ez különösen így van ott, ahol, mint jelen ügyben is, a nyelv egy meghatározó, megkülönböztető jellemzője egy bizonyos nemzeti vagy kulturális csoportnak. Jelen ügyben a kérelmező diákok megakadályozása abban, hogy a saját nyelvük írásjeleivel

tanuljanak, ami a nyelvi és kulturális identitásuk alapvető megjelenése volt, közvetlen beavatkozást jelentett a 8. Cikk szerinti jogaikba. A beavatkozás különösen súlyos volt akkor, amikor az idegen írás előírása kifejezetten arra irányult, hogy felszámolja a moldáv lakosság nyelvi hagyományait a “DMK” területén és arra kényszerítette őket, hogy egy új, “oroszosított” identitást vegyenek fel. Ezen túl a zaklatás és a megfélemlítés, melyben a választott iskolájukba járó diákok részesültek, megaláztatást és félelmet eredményezett, ami jelentős hatással volt az saját magán- és családi életükre, a rájuk nehezedő túlzott nyomás miatt.

153. A moldáv Kormány előadta, hogy a nyelv a nemzeti és kulturális identitás része, ami pedig a 8. Cikk szerinti magánélet részét képezi. Úgy ítélte meg, hogy a “DMK” hatóságai beavatkoztak a kérelmezők 8. Cikk szerinti jogaiba, de előadta, hogy Moldova teljesítette a tevőleges kötelezettségeit ebben a tekintetben.

154. Az Oroszországi Föderáció Kormánya előadta, hogy mivel Oroszország nem rendelkezett joghatósággal a kérelmezők felett, a kérdés, hogy megsértették-e a 8. Cikk szerinti jogaikat, nem tartozik Oroszországra.

155. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkével kapcsolatos következtetések fényében a Bíróság nem tartja szükségesnek a panasz 8. Cikk szerinti külön vizsgálatát.

IV. A 14. CIKK ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE, ÖNMGÁBAN VAGY AZ ELSŐ KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV 2. CIKKÉVEL VAGY AZ EGYEZMÉNY 8. CIKKÉVEL EGYÜTT OLVASVA

156. Az Egyezmény 14. Cikke úgy rendelkezik:

“A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”

157. A kérelmezők sérelmezték, hogy hátrányos megkülönböztetésben részesültek a nemzetiségük és a nyelvük miatt. A moldávoknak előírt kötelezettség, hogy egy Transzdnisztrián kívül el nem ismert, mesterséges nyelven tanuljanak, oktatási, magán- és családi életi hátrányokat okozott nekik, amit más jelentős transzdnisztriai közösségeknek, nevezetesen az oroszoknak és az ukránoknak nem kellett megtapasztalniuk.

158. A moldáv Kormány nem nyilvánított véleményt arról, hogy a kérelmezők hátrányos megkülönböztetés áldozatai voltak-e, csupán megismételte, hogy Moldova teljesítette az Egyezmény szerinti tevőleges kötelezettségeit.

159. Ahogyan a 8. Cikk esetében, az orosz Kormány a 14. Cikkkel kapcsolatos ügyekben sem nyilvánított véleményt.

160. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkével kapcsolatos következtetések fényében a Bíróság nem tartja szükségesnek a panasz 14. Cikk szerinti külön vizsgálatát.

V. AZ EGYEZMÉNY 41. CIKKÉNEK ALKALMAZÁSA

161. Az Egyezmény 41. Cikke úgy rendelkezik, hogy:

“Ha a Bíróság az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek megsértését állapítja meg és az érdekelt Magas Szerződő Fél belső joga csak részleges jóvátételt tesz lehetővé, a Bíróság - szükség esetén - igazságos elégtételt ítél meg a sértett félnek.”

162. A kérelmezők a nem vagyoni káruk, a jogi költségeik és a kiadásaik megtérítését kérték.

A. Kár

163. A kérelmezők kártérítést kértek a depresszióért, a szorongásért, a megaláztatásért és a poszttraumatikus stressz szindrómáért, melyeket az egyezményes jogaik megsértésének egyenes következményeként szenvedtek el. Előadták, hogy az ilyen nem anyagi kár nem téríthető meg kizárólag a jogsértés megállapításával. A *Sampanis és társai v. Görögország* ügyben, no. 32526/05, 2008. június 5., a Bíróság fejenként 6000 EUR-t ítelt meg minden kérelmezőnek, aki szorongástól, megaláztatástól és depressziótól szenvedett annak eredményeként, hogy a gyermekét nemzetiségi alapon nem vették fel egy iskolába. A kérelmezők előadták, hogy ezen az alapon mindannyian legalább 6000 EUR-ra jogosultak, figyelembe véve a sérelmet, amit a nemzetiségük és a nyelvük okán a hasznos oktatás megtagadása miatt szenvedtek el. Továbbá a kérelmezők előadták, hogy amikor nagyszámú áldozat kártérítését ítéli meg, a Bíróságnak az Emberi Jogok Amerikaközi Bíróságának álláspontjához hasonlót kell elfoglaltatnia, ami egy hozzávetőleges becslést alkalmazott az elszenvedett kár tekintetében, a kérelmezők egyes csoportjait érintő konkrét tények alapján (lásd például, *González et al ("A gyapotföld ügy") v. Mexikó*, 2009. november 16-i ítélet). Így a kérelmezők további 3000 EUR kártérítést kértek a nem vagyoni kárért azoknak a kérelmezőknek, akik a jogsérelem idején kiskorúak voltak. Azok a szülők, akiket letartóztattak, megfélemlítettek, azzal fenyegettek, hogy elveszítik az állásukat vagy a szülői felügyeleti jogaikat, további 5000 EUR-t kértek. Azok a kérelmezők is további 5000 EUR-t kértek, akik a Hopkins-féle Tünetlistán-25 a súlyos depresszió és szorongás küszöbértéke feletti eredményt értek el.

164. Az orosz Kormány előadta, hogy a kérelmezők igényei megalapozatlanok voltak. A Bíróságot a saját esetjoga, és nem az Amerikaközi Bíróság megközelítése kell, hogy vezesse. Az események

főleg 2002 és 2004 között zajlottak, és végül megoldódtak. Mindenesetre a kérelmezők nem nyújtottak be semmilyen dokumentumot bizonyítékként azzal kapcsolatban, hogy volt közülük, aki elvesztette az állását, letartóztattak és vallattak, aki fizikai erőszak áldozata lett és akit figyelmeztettek vagy megfenyegettek. A Hopkins-féle Tünetlistát-25, ami a szorongás és a depresszió tüneteit méri, arra alakították ki, hogy egészségügyi dolgozók pszichológiai vagy orvosi felügyelet mellett végezzék el. Ha valaki saját megán végzi el, ahogyan ezt a kérelmezők is tették, megbízhatatlan és nem rendelkezik bizonyító erővel. Végezetül az Oroszországi Föderáció Kormányának véleménye szerint a jelen ügy nem hasonlítható a *Sampanis* ügyhöz, fentebb idézve, ami Görögországban élő görög állampolgárokat érintő diszkriminációról szólt. Az Oroszországi Föderáció következetesen kifejezte a meggyőződését, hogy a Transzdnisztriában élő kérelmezők nem tartoztak orosz joghatóság alá. Ha a Bíróság ezzel ellenkező következtetésre jutna, a jogsértés megállapítása elegendő elégtételt jelentene.

165. A Bíróság felidézi, hogy nem ítélte szükségesnek vagy akár csak lehetségesnek a jelen ügyben, hogy minden egyes kérelmező ügyét külön vizsgálja annak tekintetében, hogy milyen zaklatás érte a “DMK” hatóságainak részéről. Továbbá a kérelmezők követeléseit elfogadhatatlannak nyilvánította egy tanács 2010. június 15-én. A Tanács úgy ítélte meg, hogy a kérelmezők “nem biztosítottak objektív orvosi bizonyítékokat”. Megállapította, hogy “a saját magukon elvégzett [Hopkins-féle Tünetlista-25] tesztek nem helyettesítik egy mentális egészségügyi szakember vizsgálatát és véleményét”, és arra a megállapításra jutott, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok nem igazolták, hogy a 3. Cikk magas elvárásait teljesítették (*Catan és Társai v. Moldova és Oroszország* (dec.), nos. 43370/04, 8252/05 és 18454/06, § 108, 2010. június 15.).

166. Nyilvánvaló azonban, hogy a kérelmezőket, a szülőket és a gyermekeket egyaránt nem vagyoni kár érte a “DMK” nyelvpolitikájának eredményeként, amiért az egyezményesértés megállapítása nem nyújt elegendő jóvátételt. A kérelmezők által kért összegek azonban túlzóak. Méltányossági alapon a Bíróság minden egyes kérelmező számára nem vagyoni kárként 6000 EUR-t ítél meg.

B. Költségek és kiadások

167. A kérelmezők nem nyújtottak be külön kérelmeket a Nagykamara előtti költségek és kiadások tekintetében. Azonban 2010. szeptember 20-án benyújtottak egy kérelmet a Tanács előtti eljárás költségeiről és kiadásairól, beleértve a Tanács előtti elfogadhatósági meghallgatást is. Ebben a dokumentumban a kérelmezők előadták, hogy az ügy bonyolultsága megkívánta, hogy két ügyvéd és egy tanácsadó képviselje őket. A

kérelmezők képviselői 879 órát dolgoztak a 170 kérelmező három ügyén, ami összesen 105,480 EUR munkadíjat eredményezett.

168. A moldáv Kormány nem véleményezte a költségekkel kapcsolatos igényeket.

169. Az orosz Kormány úgy nyilatkozott, hogy mivel a kérelmezők nem nyújtottak be a Nagykamara előtti eljárással kapcsolatban költség igényt, így az nem is ítélt meg számukra. A 2010. szeptember 20-i igénnyel kapcsolatban az orosz Kormány előadta, hogy nem volt szükség ennyi jogi képviselőre, és hogy az összeget annak fényében kell csökkenteni, hogy mindhárom kérelem azonos jogi kérdést érintett.

170. Az összes releváns tényező és az Eljárási Szabályzat 60. § 2. bekezdését figyelembe véve, a Bíróság az összes kérelmezőnek együttesen 50,000 EUR-t ítél meg a költségek és kiadások megtérítésére.

C. Késedelmi kamat

171. A Bíróság megfelelőnek tartja, hogy a késedelmi kamatnak az Európai Központi Bank marginális hitelkamatán kell alapulnia, melyhez három százalékpontot hozzá kell adni.

EZEN OKOKBÓL A BÍRÓSÁG

1. *Megállapítja* egyhangúan, hogy a kérelmezők által sérelmezett tények a Moldovai Köztársaság joghatósága alá tartoznak;
2. *Megállapítja* tizenhat szavazattal egy ellenében, hogy a kérelmezők által sérelmezett tények az Oroszországi Föderáció joghatósága alá tartoznak, és *elutasítja* az Oroszországi Föderáció előzetes kifogását;
3. *Megállapítja* egyhangúan, hogy a Moldovai Köztársaság nem sértette meg az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkét;
4. *Megállapítja* tizenhat szavazattal egy ellenében, hogy az Oroszországi Föderáció megsértette az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkét;
5. *Megállapítja* tizenkét szavazattal öt ellenében, hogy nem szükséges külön vizsgálni a kérelmezők panaszát az Egyezmény 8. Cikke szerint;
6. *Megállapítja* tizenegy szavazattal hat ellenében, hogy nem szükséges külön vizsgálni a kérelmezők panaszát az Egyezmény 14. Cikke szerint, sem a 8. Cikkkel sem pedig az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkével együtt értelmezve;

7. *Megállapítja* Tizenhat szavazattal egy ellenében,
- (a) hogy az Oroszországi föderációnak három hónapon belül a következő összegeket kell megfizetnie a kérelmezőknek:
 - (i) 6000 EUR (hatezer euró) és minden utána esetlegesen megfizetendő adó a nem vagyoni kár tekintetében, minden, a csatolt jegyzékben megnevezett kérelmező számára;
 - (ii) 50,000 EUR (ötvenezer euró) és minden utána esetlegesen megfizetendő adó az összes kérelmezőnek együttesen a költségek és kiadások tekintetében;
 - (b) hogy a fentebb említett három hónap eltelte után a késedelem ideje alatt kamatot kell fizetni a fenti összegekre az Európai Központi Bank marginális hitelkamatával megegyező mértékben, melyhez három százalékpontot hozzá kell adni;
8. *Elutasítja* a kérelmezők további kártérítés iránti igényét.

Készült angolul és franciául, majd nyilvános tárgyaláson hirdették ki 2012. október 19-én, a Human Rights Buildingben, Strasbourgban.

Michael O'Boyle
Hivatalvezető

Nicolas Bratza
Elnök

Összhangban az Egyezmény 45. Cikkének 2. bekezdésével és a Bírósági Szabályzat 74. szabály 2. bekezdésével, a következő különvéleményeket csatolták ehhez az ítélethez:

- (a) Tulkens, Vajić, Berro-Lefèvre, Bianku, Poalelungi és Keller bírák részbeni különvéleménye;
- (b) Kovler bíró részbeni különvéleménye.

A különvélemények nincsenek lefordítva, de angolul és/vagy franciául olvashatóak az ítélet hivatalos nyelve(k)en elérhető változatában, ami a Bíróság HUDOC esetjogi adatbázisában elérhető.

N.B.
M.O.B.

© Európa Tanács/ Emberi Jogok Európai Bírósága 2013.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának hivatalos nyelvei az angol és a francia. Jelen fordítás nem köti a Bíróságot, és a Bíróság nem vállal semmilyen felelősséget annak minőségéért. Letölthető az Emberi Jogok Európai Bíróságának HUDOC esetjogi adatbázisából (<http://hudoc.echr.coe.int>), vagy bármelyik másik adatbázisból, amellyel azt a Bíróság megosztotta. Nem kereskedelmi célú felhasználásra sokszorozható, azzal a feltétellel, hogy az eset teljes címét idézik, a fenti szerzői jogi megjelöléssel együtt. Amennyiben a jelen fordítás bármely részét kereskedelmi célokra kívánja felhasználni, kérjük, írjon a következő címre: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.